Należytość pocztową opłacono ryczałtem.

BUDOWNICZY

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM PRZEMYSŁU BUDOWLANEGO

ROCZNIK IV. 1928 Nr. 1.

BIAŁA, BIELSK, BYDGOSZCZ, CIESZYN, KATOWICE, KRAKÓW, LWÓW, ŁÓDŹ, POZNAŃ, STAROGARD, WARSZAWA, WILNO.

Rocznik IV. We Lwowie, 1 stycznia 1928. Nr. 1.

BUDOWNICZY

Czasopismo poświęcone sprawom przemysłu budowlanego.

Cena abonamentu 6 złotych półrocznie.
Redakcja i Administracja: Lwów, ul. Grodzickich l. 1, III piętro — Telefon 42-88.
Konto czek. P. K. O. Warszawa Nr. 152.580.

ORGAN DELEGACJI STAŁEJ
Zrzeszeń Budowniczych i Stowarzyszeń Zawodowych Przemysłowców Budowlanych Rzeczypospolitej Polskiej.

Ceny ogłoszeń:
za jeden centymetr kwadratowy lub jego miejsce na końcu numeru 15 groszy, wewnątrz, w tekście 30 groszy, na pierwszej stronicy 40 groszy jednorazowo.
Przy najmniej 6-razowem ogłoszeniu odpowiedni rabat.

Wszystkim Czytelnikom Swoim szle serdeczne życzenia z Nowym Rokiem 1928

„BUDOWNICZY"
Lwów, Grodzickich 1.

INŻ. MAKSYMILJAN KOGUT.

O NOWOCZESNYCH KONSTRUKCJACH DREWNIANYCH.

Rozwój nauk technicznych z końcem XIX wieku wprowadził znaczne zmiany we wszystkich prawie konstrukcjach budowlanych. Tylko budowle drewniane pozostały na dawnym stopniu rozwoju, gdyż stała im do dyspozycji bardzo ograniczona ilość elementów konstrukcyjnych. Przy budowlach o większych rozpiętościach zastosowano belki złożone lub wiązania wiszące i rozpierające, które mogły być użyte tylko do pewnych granic, zakreślonych tak względami technicznemi jak i ekonomicznemi, albowiem węzły wykonane według starych zasad ciesielskich doprowadzały do znacznego osłabienia przekroju, a niekorzystny rozkład sił powodował gromadzenie się wielkich mas drzewa.

Z tych powodów, jak również celem uzyskania większego bezpieczeństwa przed ogniem, zaczęto z końcem XIX wieku wykonywać budowle przemysłowe i hale kolejowe o większych rozpiętościach z żelaza i żelbetu, przyczem najczęściej używano systemu belek kratowych lub łukowych.

Budownictwo żelazne i żelbetowe doszło w krótkim czasie do niebywałego rozwoju i wszechstronnego zastosowania nietylko dzięki szybkiemu rozwojowi hutnictwa, ale głównie dzięki postępowi nauk technicznych, a przedewszystkiem nowoczesnej statyki.

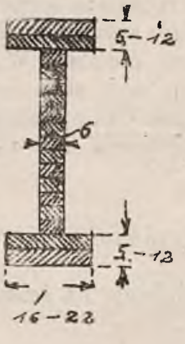
Skoro jednak w czasie wojny okazał się nieznany dotychczas brak węgla, a zatem także żelaza i cementu, z konieczności zwrócono baczniejszą uwagę na drzewo jako materjał budowlany. Jest on o wiele tańszy od żelaza i żelbetu, można go łatwiej i prędzej uzyskać, a nadto daje się bardzo łatwo obrabiać i to na samym placu budowy, skutkiem czego budowle drewniane szybciej mogą być wykończone.

Dla naszej połaci kraju ma drewno jako materjał budowlany tem większe znaczenie ze względów ekonomicznych, gdyż mamy go tutaj podostatkiem, żelazo zaś jest o wiele droższe i musi być dopiero sprowadzane z zachodu.

Chodziło tylko o wyszukanie nowych form konstrukcyjnych i o stworzenie takich elementów, w których przenoszenie sił byłoby jasne i do których dałyby się zastosować nowoczesne zasady statyki. Przy rozwiązywaniu tego zagadnienia konstruktorzy budownictwa drewnianego wzorowali się na konstrukcjach żelaznych, stosując dwa główne systemy, a mianowicie belki o pełnych ściankach na kształt profilu I i belki kratowe. Szczególnie przy tych ostatnich przekrój prętów drewnianych może być tak dobrany, aby odpowiadał przebiegowi sił i aby materjał był całkiem wyzyskany aż do granic dopuszczalnego natężenia, skutkiem czego zaoszczędzenie na materjale w stosunku do konstrukcji wykonanych według starych zasad ciesielskich jest wielkie.

Oczywiście, że z dokładnemi metodami obliczenia i z wyzyskiem wytrzymałości materjału drewnianego musi iść także w parze precyzyjność wykonania. Wynika to choćby z samego charakteru materjału, albowiem skutkiem przyjmowania i oddawania wilgoci następują przy konstrukcjach dźwigających o wielkich rozpiętościach wcale niepożądane zmiany kształtu i ugięcia, które po części mogą być zrównoważone przez naciąganie śrub żelaznych w punktach węzłowych, lecz wada ta maleje do minimum głównie przez dokładność obróbki.

Belki drewniane o pełnych ściankach są najczęściej używane jako belki łukowe, gdyż belki proste mogą być stosowane tylko do stosunkowo małych rozpiętości (około 10 *m*). Powstają one w ten sposób, że deski drewniane odpowiednio dobrane łączy się specjalną masą klejową pod prasą w jedną statycznie współdziałającą całość (rys. 1).

Rys. 1.

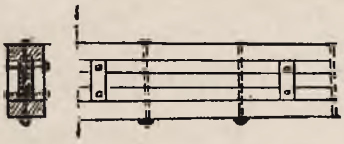
Drzewo zabezpiecza się przed gniciem w ten sposób, że usuwa się ciałka białkowe przez wyługowanie, wskutek czego pozostała masa drewna okazuje o wiele większą wytrzymałość. Połączenie poszczególnych desek jest organiczne, albowiem zastosowana masa klejowa odpowiada naturalnemu łącznikowi wypełniającemu wolną przestrzeń między komórkami drewna, a pod silną prasą komórki wzajemnie się łączą w organiczną całość. Ponieważ pasy belki są bardziej natężone niż ścianka, używa się do pasów

drzewa rdzennego, zaś na ścianki obwodowego. Można też łączyć rozmaitego rodzaju drzewa stosownie do ich właściwości i tak n. p. drzewo bukowe do pasu górnego ze względu na wielką wytrzymałość na ciśnienie, drzewo zaś świerkowe do pasu dolnego z powodu doskonałej wytrzymałości na ciągnienie.

Przekroje belek zależne są oczywiście od względów statycznych, przeciętnie grubość ścianki wynosi 5—6 *cm*, pasów zaś 5—12 *cm* przy szerokości 16—22 *cm*. Jak przy belkach blaszanych stęża się pasy w pewnych odstępach obustronnie zapomocą osobnych beleczek drewnianych przytwierdzonych do ścianki.

Pierwszy stosował system belek klejonych o pełnych ściankach Otto Hetzer w Weimarze.

Nieco odmiennie wykonuje belki o pełnych ściankach firma Artur Müller w Berlinie (system „Ambi“), która łączy składowe części utworzone z beleczek kantowych zapomocą śrub w jedną całość, a nadto pasy złączone są ze ścianką zapomocą dybli przenoszących natężenia ścinające poziome. (Rys. 2).

Rys. 2.

Wykonanie belek kratowych drewnianych o systemach podobnych do stosowanych dotychczas przy belkach kratowych żelaznych stało się możliwem przez wynalezienie takich połączeń węzłowych, które jasno i niedwuznacznie przyjmują większe ciągnienia i ciśnienia z krzyżulców i przenoszą na pasy. W nowszych czasach powstała znaczna ilość takich połączeń punktów węzłowych kratowych belek drewnianych, które dadzą się podzielić na 4 zasadnicze grupy, a mianowicie połączenie: 1. dyblowe pierścieniowe, 2. dyblowe stożkowe, 3. dyblowe z płaskiego żelaza i 4. zapomocą sworzni stalowych.

Wszystkie te systemy są chronione patentami odnośnych państw, a właściciele wielu z nich mają swych zastępców w Polsce.

1. Połączenie dyblowo-pierścieniowe

składa się z pierścienia z płaskiego żelaza, który wkłada się w odpowiednie żłobki okrągłe wyrżnięte w prętach przecinających się w węźle. Żłobki te mają średnicę odpowiednią do żelaznego pierścienia, grubość taką, jaką płaskie żelazo, głębokie zaś są jak połowa szerokości pieścienia (rys 3). Śruba przechodząca przez środek pierścienia łączy pręty składowe. Jeżeli żłobki nie są dokładnie wykonane, zdarzyć się może, że pierścień dyblowy przylega tylko do jednej ścianki żłobka, która z tego powodu pracuje dwa razy tyle niżby pracowała, gdyby pierścień naciskał równocześnie na obie, tj. zewnętrzną i wewnętrzną ściankę żłobka. Aby temu zapobiedz wprowadziła firma Karol Tuchscherer Sp. Akc. w Wrocławiu przecięte pierścienie (rys. 4), które wskutek swego sprężystego działania zawsze przylegają do obu ścianek żłobka. Wspomniana firma wykonuje pierścienie o średnicach stopniowo o 2 *cm* się powiększających od 8 *cm* do 30 *cm*. Obliczenie siły, którą przenosi pierścień dyblowy, przedstawia się następująco (rys. 4): Oznaczymy:

P = siła dla 2 pierścieni
k_c = dopuszczalne natężenie na ciągnienie w kierunku włókien (100 kg/cm^2)
k_d = dopuszczalne natężenie na ciśnienie na ściankę żłobka (80 kg/cm^2)
$b = 0.2\,D$
$\delta = 0.04\,D$
k_s = natężenie ścinające równolegle do włókien (10 kg/cm^2).

Połączenie węzła może być zniszczone albo przez przekroczenie wytrzymałości ścianek żłobka na ciśnienie, albo przez ścięcie rdzeni żłobków równocześnie we wszystkich 4-rech płaszczyznach.

Zatem $P = 2.D.b.k_d = \pi.D^2.k_s$.

Zmniejszenie przekroju przez jedną parę pierścieni wynosi $F_p = b\,(D + 2\,\delta)$.

Zmniejszenie przekroju wskutek sworznia śruby jest $F_s = d\,(2\,w - b)$.

Pozostały przekrój użyteczny jest

$$F_u = 2\ w.W - F_p - F_s.$$

Np. dla pierścienia o średnicy $D = 20$ *cm*

$b = 0.2\,D = 4$ *cm*
$\delta = 0.04\,D = 0.8$ *cm*
$P = 2.20.4.80 = 12.800$ *kg* względnie
$P = \pi.20^2.10 = 12.566$ *kg*

miarodajną jest mniejsza z obydwu wartości

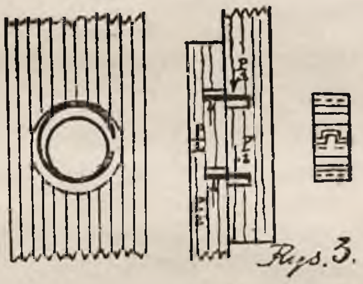
$$F_p = 4\ (20 + 2.0.8) = 86.4\ cm^2.$$

Przyjmując średnicę śruby 20 *mm* i przekrój pręta 5/23 *cm* otrzymamy:

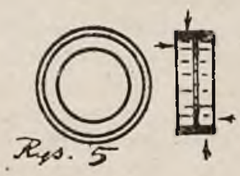
$$F_s = 2.0\,(2.5.0 - 4) = 12.0\ cm^2$$
$$F_u = 2.5.23 - 86.4 - 12.0 = 131.6\ cm^2.$$

Podobnem jest działanie pierścieni dyblowych zamkniętych wprowadzonych przez profesora H. Kreügera z Stockholmu.

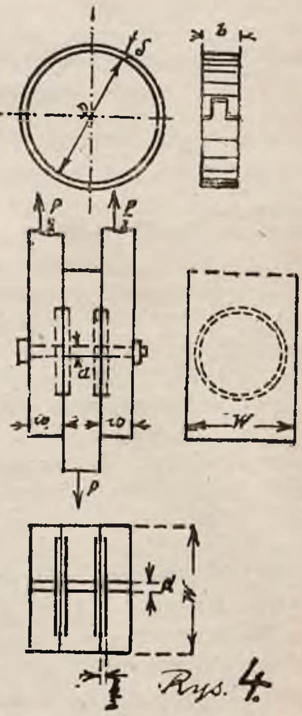
Aby przeciwdziałać możliwości powstania momentów obrotowych wskutek przeniesienia sił nie osiowo lecz z boku, wprowadziła firma Christoph i Unmack Sp. Akc. w Górnych Łużycach dyble talerzowe (rys 5).

Rys. 3.

Rys. 5

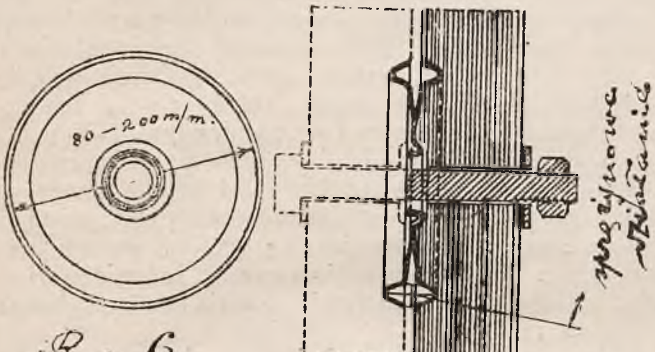

Rys. 4.

Do tej grupy należy także dybel sprężynowy inż. Pawła Schulza z Berlina. Dybel ten składa się z 2 tarcz z blachy (rys. 6) stalowej, połączonych ze sobą na stale w pierścieniu wewnętrznym, a rozchodzących się ku zewnętrznemu pierścieniowi, przez co powstaje w nim sprężynowe działanie, powodujące stałe przyleganie do ścian żłobka.

W końcu wymienić należy jeszcze wkładki (tarcze szponowe) wykonane przez firmę Metzke i Greim w Berlinie, złożone z dwóch tarcz żeliwnych zaopatrzonych w ostre zęby (rys. 7) i wprowadzone przez inż. O. Theodorsen z Oslo w Norwegji wkładki (rys. 8) ze stalowej blachy zębatej, zwanej „Bulldogg“ (rys. 8 a). Podobnie jak dyble pierścieniowe żelazne działają dyble tarczowe z drzewa twardego, używane przez firmę C. H. Jucho w Dortmun-

dzie (rys. 9), przyczem pręt ciśniony przytyka do spłaszczonej powierzchni dybla, celem zaś uniemożliwienia bocznego przesunięcia przytrzymany jest obustronnie żelaznymi łubkami.

Rys. 6.

Stan dybla przed naciągnięciem śruby.

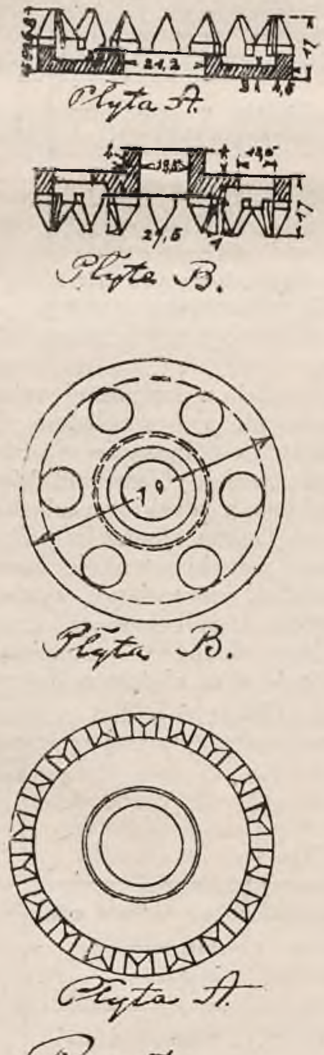
2. Dybel stożkowy żelazny

wprowadziła firma Karol Kübler Sp. Akc. w Stuttgarcie, aby umożliwić lżejsze wsadzenie do wywierconych żłobków i aby przeciwdziałać zwiększonym ciśnieniom na ściankę dziurę wskutek nierównomiernego rozkładu natężeń (rys. 10).

Przy tem połączeniu przeniesienie sił w węźle następuje przez wkładki względnie przykładki drewniane złączone z głównymi prętami belki zapomocą dybli stożkowych, działających podobnie jak blachy węzłowe w konstrukcjach żelaznych — (rys. 11).

Śruby przechodzące przez środek dybla przytrzymują tylko pręty węzła, lecz nie są narażone na ścinanie. Ciągnienie działające w słupie *S* przenosi się zapomocą wymaganej ilości dybli na przykładki *(a)*, zaś przez te dalej na pas dolny. Tej sile pionowej przeciwdziała z góry składowa pionowa krzyżulców. Składowa pozioma krzyżulców przenosi się przez wkładkę drewnianą *(b)* na słup *S*, a dalej na pas dolny przez wkładkę *(c)*, która służy również do przeniesienia różnicy sił pasu dolnego po obu stronach węzła.

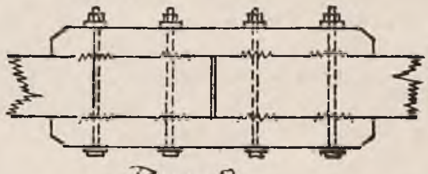
Przez wkładki drewniane uzyskuje się, że nie powstają szkodliwe dla połączeń drewnianych ciągnienia prostopadłe do włókien, a nadto przez symetryczne urządzenie prętów i wkładek powoduje się, że wypadkowe wszystkich sił węzła działają w jednej płaszczyźnie mimo, że pojedyncze siły leżą w różnych płaszczyznach, przez co unika się dodatkowych natężeń zgięcia w prętach.

Płyta A. Płyta B. Płyta B. Płyta A. Rys. 7.

3. Dyble z płaskiego żelaza

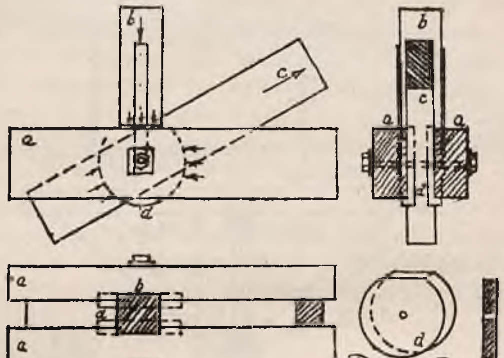
wprowadziła firma „Stefan“ z Düsseldorfu. Aby przeciwdziałać przesunięciu się krzyżulców względem siebie wkłada się w odpowiednie wcięcia kawałek płaskiego żelaza, które przyjmuje pionową składową krzyżulców; poziome zaś składowe przyjmują pasy (rys. 12).

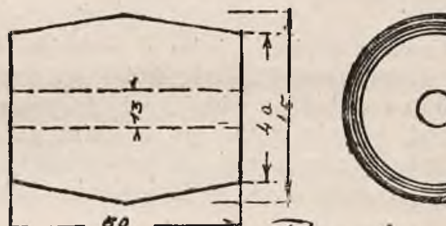
Rys. 8.

Rys. 8a.

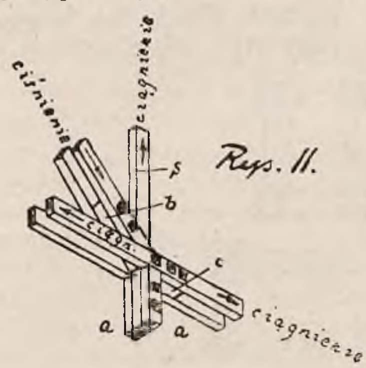

Rys. 9.

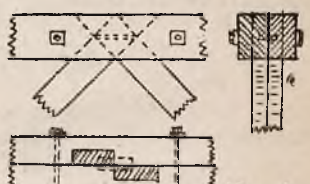

Rys. 10.

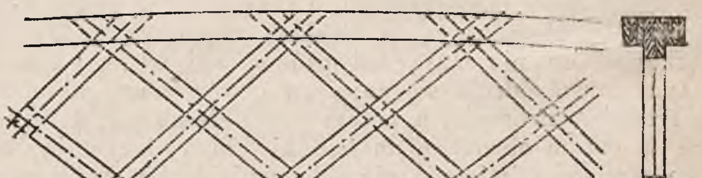
Praktyczne zastosowanie tego połączenia przez firmę Stefan, pracującą w Polsce pod firmą „Polstefan“ pokazuje (rys. 13).

Rys. 11.

Rys. 12.

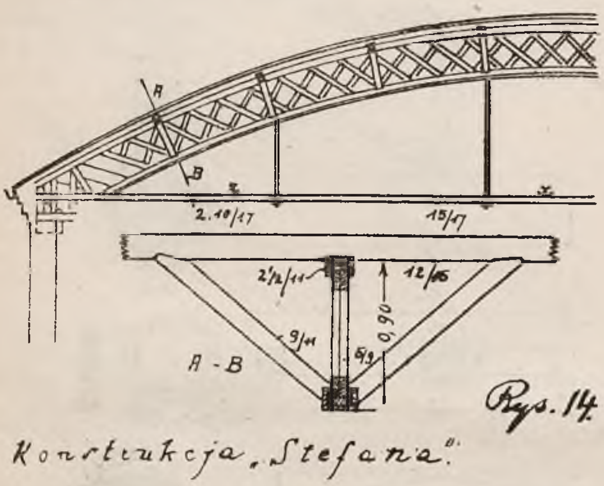

Rys. 13.

Jest to część łukowej belki kratowej, której pasy górne i dolne wykonane są z desek o wymiarach około 2.5 10 *cm* wyginanych stosownie do kształtu łuku na kant

(pionowo) ze względu na łatwiejsze wytworzenie węzłów i połączonych ze sobą gwoździami. Pasy belki kratowej pokrywa deska na płask przybita gwoździami do desek na kant, która służy nadto do złączenia w stykach desek stojących. Krzyżulce wykonane z dyli o przekroju około 5/10 *cm* i tworzące zwykle podwójną kratę, przechodzą bez osłabienia przekroju i na końcowych skrzyżowaniach w pasach są złączone dyblami z płaskiego żelaza. Deski stojące pasów obejmują obustronnie krzyżulce w węzłach i przybite są do nich gwoździami, powstałe zaś wskutek tego połączenia próżnie między deskami pasów wypełnia się również deskami odpowiednio dostosowanemi. Wymiary poszczególnych elementów konstrukcji zależą od działających sił.

Belki „Stefana“ zwykłe wykonane są jako łuki dwuprzegubowe, których parcie poziome znosi się za pomocą prętów drewnianych lub żelaznych (rys. 14).

Rys. 14

Konstrukcja „Stefana“

Celem większego stężenia łuku u podnóża wypełnia się kratę dwiema warstwami desek, które się krzyżują.

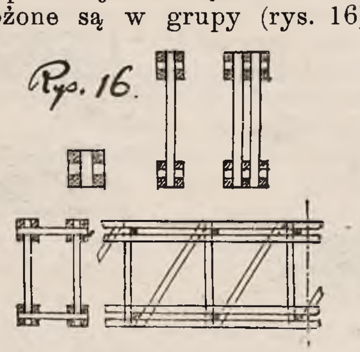
Na rys. 15 (na okładce) widzimy dach systemu „Stefana“ podczas podnoszenia gotowego wiązara na trójnogu przy budowie hali magazynowej na superfosfaty o rozpiętości 25 *m* fabryki „Strem“ S. A. na Zniesieniu obok Lwowa.

4. Sworznie stalowe

wprowadziła dla połączenia węzłów konstrukcji drewnianych firma Paweł Meltzer Sp. Akc. w Darmstadzie.

Pręty kraty składają się z beleczek drewnianych o małych przekrojach od 2.5/2.5 do 6 6 *cm*, choć mogą być użyte również przekroje z wąskich desek lub brusów. Beleczki te ułożone są w grupy (rys. 16) stosownie do

Rys. 16.

siły, którą dany pręt przenosi, a poszczególne pręty, tworzące kratę, złączone są w węzłach zapomocą stalowych sworzni, które nie mają ani główki ani ostrego końca. W tym celu świdruje się najpierw otwór nieco mniejszy niż średnica sworznia, a potem wbija się go tak, że przylega na całym obwodzie do ścianki dziury, trzymając się tylko tarciem, odmiennie niż połączenie śrubą, która musi być wsadzona do dziury o większym przekroju lub do połączenia gwoździami, przy którem następuje rozłupanie drewna wzdłuż włókien. Doświadczenia wykazały, że ugięcia obciążonych belek wykonanych tym systemem są minimalne właśnie wskutek tego idealnego połączenia, zmuszającego do równoczesnego współdziałania wszystkich sworzni węzła, i wskutek niepokonanych tarć między sworzniem a ścianką dziury. Znaczne zaoszczędzenie materjału otrzymujemy przez to, że zamiast jednolitego przekroju belki rozdzielamy masy na cienkie beleczki w wielkich odstępach od osi, przez co uzyskujemy o wiele większe momenty bezwładności przy tejsamej ilości materjału.

Aby móc ocenić wartość poszczególnych wyżej opisanych konstrukcji węzłowych, należy zbadać ich dobroć pod względem technicznym i ekonomicznym. Miarą dobroci będzie wytrzymałość węzła i wielkość ugięcia przy danem obciążeniu, miarą zaś gospodarczości będzie zmniejszenie użytecznego przekroju pręta przy danem połączeniu i ciężar zużytego żelaza. Bardzo ciekawe wyniki podaje inż Gutacker w Nr. 35/1925 czasopisma austr. inżynierów i architektów, ustalone na podstawie doświadczeń wykonanych głównie na modelach.

Celem otrzymania przejrzystego obrazu wyników doświadczeń zestawiamy je w tab., tworząc równocześnie podstawę porównawczą dla każdego rodzaju połączenia węzła:

Rodzaj próby	Połączenie na:				
	dybel pierścieniowy przecięty	dybel pierścieniowy zamknięty	dybel stożkowy	dybel z płaskiego żelaza	sworznie stalowe
	1	2	3	4	5
Natężenie na ściankę dziury przy granicy wytrzymałości w kg/cm^2	240	234	219	150	350
Ugięcia w *m/m* przy natężeniu 100 kg/cm^2 . .	1.1	0.8	1.7	1.2	0.2
Zmniejszenie przekroju użytecznego w cm^2 przy obciążeniu siłą 100 *kg* .	0.3	0.3	0.18	0·24	0.13
Ciężar żelaznych środków łączących w *gr* przy obciążeniu siłą 100 *kg* .	14	9	33	22	4

Jak z powyższej tabeli wnioskować można najlepsze jest tak pod względem dobroci technicznej jak i gospodarczym połączenie sworzniem stalowym, potem następuje połączenie dyblem zamkniętym, dalej przeciętym, następnie dyblem z płaskiego żelaza, a na końcu dyblem stożkowym.

Celem zbadania pod względem gospodarczym nowoczesnych konstrukcji drewnianych w stosunku do konstrukcji drewnianej systemu Howe'a, budownictwa żelaznego i żelbetowego, przyjęto jako podstawę rozważań wiązar dachowy o rozpiętości 22.2 *m* i obciążony na szerokość 6 *m* ciężarem dachu wynoszącym 170 kg/m^2.

Wyniki badań przedstawiają się następująco:

	dla nowoczesnej konstrukcji drewnianej (połączenie sworzniem stalowym)	dla konstrukcji Howe'a	dla konstrukcji żelaznej	dla konstrukcji żelbetowej
ciężar całego wiązara w *kg*	1300	1880	1900	10000
stosunek ciężarów	1	1.45	1.46	7.80
stosunek kosztów wiązara	1	1.24	1.40	2.78
stosunek kosztów materjałów	1	1.73	1.54	1.74
stosunek kosztów robocizny	1	0.64	1.13	4.60

Dla porównania nowoczesnej konstrukcji drewnianej (połączenie sworzniem stalowym) z dotychczas używanemi konstrukcjami ciesielskiemi zbadano wiązar dachowy o rozpiętości 11.25 *m* obciążony na szerokości 5 *m* i okazało się że zużycie materjału drewnianego wynosiło w pierwszym wypadku 0.543 m^3, w drugim zaś 0.835 m^3, ciężar wiązara wynosił 320 *kg* wobec 530 *kg*, zaś stosunek kosztów był 1 : 1.48, z czego kosztów materjału 1 : 2.16, robocizny 1 : 1.08.

Aby mieć dokładny obraz wartości konstrukcji drewnianych pod względem gospodarczym, należy jeszcze zastanowić się nad ich trwałością i ochroną przed ogniem.

Materjał drzewny, jak każdy inny materjał organiczny, może po pewnym czasie ulec rozkładowi, o ile nie zapobieże się temu przez użycie odpowiednich środków.

Drzewo w stosownym czasie ścięte, przed użyciem dostatecznie wysuszone i chronione przed znaczniejszemi zmianami stopnia wilgoci, ma prawie nieograniczoną trwałość, o czem świadczą kilkaset lat mające konstrukcje dachowe starych budynków, kościołów i zamków. Z tych względów niema też obawy, aby obecnie wykonane konstrukcje drewniane miały mieć krótszy żywot. Należy tylko uważać, aby do części konstrukcyjnych osadzonych w murze, powietrze miało wolny dostęp i aby płaszczyzny zetknięte z murem były dostatecznie izolowane. Ze względu na wielką odporność drzewa na wpływy chemiczne użycie konstrukcji drewnianych jest wprost wskazane, gdzie narażone są na trwałe działanie gazów i soli jak n. p. w przemyśle chemicznym, farbiarniach, dworcach kolejowych, parowozowniach i t. p.

Co do bezpieczeństwa przed ogniem, to drzewo jest wprawdzie materjałem zapalnem, lecz mimo to śmiało wytrzymuje porównanie z żelazem. Drzewo bowiem podczas pożaru zwęgla się na powierzchni, tworząc warstwę chroniącą wnętrze przed spaleniem. Skutkiem tego jest, że konstrukcje drewniane w czasie pożaru zachowują przez długi czas swoją nośność, dając tem samem możność przeprowadzenia akcji ratowniczej. Gorzej zachowuje się w tym wypadku żelazo, które już przy 600° C zaczyna szybko zmniejszać wytrzymałość i bez oznak zewnętrznych nagle zapada się, druzgocąc swoim ciężarem wszystko, co pod konstrukcją się znajduje. Powiększa jeszcze niebezpieczeństwo fakt, że żelazo ma wielki współczynnik rozszerzalności, co w razie zakotwienia konstrukcji żelaznej w murze wywołać może zapadnięcie się murów zewnętrznych. W ostatnich czasach bardzo skutecznie chroni się konstrukcje drewniane przed ogniem zapomocą powleczenia zewnętrznych powierzchni drewna odpowiedniemi środkami, znanemi w handlu pod różnemi nazwami, a zawierającemi przeważnie szkło wodne, farby asbestowe, sole krzemionkowe i t. d.

Dobrą ochronę przeciw ogniowi stanowi już samo gładkie wystruganie powierzchni drzewa z zaokrągleniem krawędzi. Znanem jest, że zakłady ubezpieczeniowe przed ogniem wyznaczają te same premje dla konstrukcji drewnianych jak dla żelaznych, co jest jeszcze jednym dowodem równorzędności tych dwóch materjałów pod względem bezpieczeństwa przed ogniem.

Nie ulega wątpliwości, że nowoczesne konstrukcje drewniane mają jeszcze wielką przyszłość przed sobą i że szczególnie u nas powinniśmy ze względów ekonomicznych częściej stosować tego rodzaju budowle drewniane.

ZAGADNIENIE UNIFIKACJI UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH W POLSCE.

„Przegląd Gospodarczy“ Organ Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, Rok VIII z. 19 z daty Warszawa, 1 października 1927 pisze: Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej przystąpiło do reformy systemu ubezpieczeń społecznych. Dotychczas obowiązujące ustawy polskie, jak również przepisy, wprowadzone przez zaborców, mają być zastąpione przez dwa rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, obejmujące całość ubezpieczeń społecznych, mianowicie: „Rozporządzenie o ubezpieczeniu pracowników umysłowych“ i „Rozporządzenie o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby oraz o ubezpieczeniu robotników na wypadek niezdolności do zarobkowania, a ich rodzin na wypadek śmierci ubezpieczonego“. Oba te rozporządzenia mają ująć całość zagadnienia ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem ubezpieczenia robotników na wypadek bezrobocia, które pozostać ma w formie dotychczasowej.

Rozporządzenia te wprowadzają jednolicie na całym terenie Rzeczypospolitej, wszystkie rodzaje ubezpieczeń społecznych, istniejące dotychczas w trzech województwach b. zaboru pruskiego, kodyfikują rozrzucone w szeregu ustaw przepisy w dwóch wyżej wymienionych rozporządzeniach, wreszcie zmieniają i ujednolicają podstawy finansowe i organizacyjne instytucyj ubezpieczeniowych.

O ile prace nad rozporządzeniem o ubezpieczeniu pracowników umysłowych są daleko naprzód posunięte i w obecnej chwili znajdują się w stadjum końcowem, to prace nad drugiem rozporządzeniem, dotyczącem ubezpieczenia na wypadek choroby i ogólnego ubezpieczenia pracowników fizycznych, są w stadjum początkowych omawiań międzyministerjalnych.

Trzy przyczyny wywołały tę na wielką skalę podjętą inicjatywę Rządu: niejednolitość ubezpieczeń społecznych, poważne niezadowolenie szerokich mas z działania obecnych ubezpieczeń, wreszcie konieczność ograniczenia ciężaru, jaki z tytułu ubezpieczeń społecznych spoczywa na wytwórczości.

Te trzy przyczyny jednak nie są włściwe tylko nam, w większym lub mniejszym stopniu istnieją one i w innych państwach, posiadających rozwinięty system ubezpieczeń społecznych i od szeregu lat wywołują ożywioną dyskusję, sięgającą jeszcze okresu przedwojennego. Powstaje szereg szkiców reorganizacji ubezpieczeń, uczyniono szereg prób, wyłoniono nawet szereg teoryj nowych i śmiałych. Ta ożywiona i wzmagająca się stale dyskusja wywarła swój wpływ i na nasze projekty, które pretendują, iż idą po linji unifikacji ubezpieczeń społecznych, a więc po linji teorji, któtą najściślej sformułował w szeregu publikacyj profesor Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie Konstanty Krzeczkowski [1]).

Teorję unifikacji ubezpieczeń społecznych prof. Krzeczkowski wyprowadza z zaobserwowanego przez siebie faktu, iż „ideą przewodnią łączenia i skupiania ze sobą różnych form nbezpieczeń jest... jednorodność zjawisk, znajdujących się u podstaw wszelkiego ubezpieczenia społecznego, wyrażających się w jednakowych skutkach wypadków losowych, a mianowicie w ryzyku pracy, które polega we wszystkich ubezpieczeniach przedewszystkiem na usuwaniu podstawy zarobkowania i egzystencji“. Rozumiejąc unifikację jako „łączenie ze sobą odrębnych typów ubezpieczeń w celu ich uproszczenia“ stwierdza prof. Krzeczkowki, że może być ona:

1. „tylko mechaniczną, gdy pozostawia oddzielne typy instytucyj ubezpieczeniowych, łącząc je tylko wspólną

[1]) Patrz „O reformę ubezpieczeń społecznych“. — Wiadomości aktuarjalne, z. 1. Warszawa, 1922; „O nową formę ubezp. społecznych“, Ekonomista, Tom I., Warszawa, 1923 (wydane również w oddzielnej odbitce); „Les assurances sociales et la legislation internationale“, Revue Internationale du Travail, Vol. VIII, Nr. 5, Genève, 1923.

ustawą w jeden mniej więcej spójny, wzajem dopełniający się mechanizm...“;

2. „organiczna, gdy skupia i łączy w sobie kilka typów ubezpieczeń, ale nie pozostawia przytem ich niezależności organizacyjnej, ale łączy różne instytucje w jedną całość...“;

3. wreszcie pełną, gdy polega na „sprowadzeniu ich (rodzajów ubezpieczeń społecznych) do jednego wspólnego mianownika...“ na „redukcji do jednego jedynego ubezpieczenia“. Wtedy ubezpieczać się będzie „fakt braku zarobku czy dochodu, niezależnie od przyczyn, które ten brak wywołują“.

Takie sformułowanie idei unifikacji ubezpieczeń społecznych, sprowadzające ich w zakres w szeregu ryzyk [2]) do jednego: utraty zarobku. wprowadza rzeczywiście uproszczenia znakomite, w praktyce jednak nie znalazło dotąd odzwierciedlenia. Teorji prof. Krzeczkowskiego przeciwstawia się siła tradycji, przeciwstawia się również silnie rozwijający się prąd, posiadający już dość poważne doświadczenia, włączenia do zakrezu ubezpieczeń społecznych akcji zapobiegawczej przeciw klęskom (profilaktyki), którą prof. Krzeczkowski, dla czystości swej idei, usuwa na plan najdalszy, stwierdzając, że „jest to może nawet znamienne dla ubezpieczeń, że zajmują się skutkami, a nie przyczynami pewnych zjawisk — dlatego też i profilaktyka jest w ich działalności czemś wtórnem i dodatkowem — a nie pierwotnem, jak to upatrują niektórzy badacze dzisiejsi“.

Jak każda nowa idea, również i teorja prof. Krzeczkowskiego wywołała ożywioną dyskusję. Jako głos krytyki prof. Krzeczkowskiego przytaczamy poglądy dr. K. Pribram'a, który uznając konieczność reorganizacji ubezpieczeń społecznych zastanawia się, czy należy liczyć się z ich dotychczasową ewolucją, czy też przekreślić przeszłość i utworzyć, jak tego chce prof. Krzeczkowski, jedyne ubezpieczenie, oparte w zasadzie na jednym rodzaju ryzyka: utracie zarobku lub dochodów, i dochodzi do konkluzji, iż systemy unifikacyjne, oparte na podstawie ryzyka utraty zarobku zacierają różnice między różnemi historycznemi formami ubezpieczeń i sprowadzają ubezpieczenie do opieki społecznej.

Zasada ryzyka, mówi dr. Pribram, rozwinęła się w systemie ubezpieczeń prywatnych. Nie można jej opierać na stwierdzeniu, że dwie jednostki, dotknięte różnemi przypadkami, znajdują się w jednej i tej samej sytuacji ekonomicznej. Musi tu wchodzić w grę czynnik najważniejszy: czynnik prawdopodobieństwa.

Dlatego też „ryzyko utraty zarobku“ nie może być uważane za ryzyko w tym sensie, jaki jest przywiązane do wyrażenia „ryzyko“ w dziedzinie ubezpieczeń prywatnych. Termin ten uzyskał znaczenie swoiste, oparte na zasadzie identyczności położenia ekonomicznego robotnika, pozbawionego zarobku, niezależnie od przyczyn, które to wywołały. I w tem znaczeniu jednak identyczność ryzyka może być kwestjonowana: inne jest położenie robotnika, pozbawionego zarobku do końca życia na skutek nieszczęśliwego wypadku, inne, pozbawionego zarobku, na skutek przemijającej choroby, a jeszcze inne w razie kryzysu ekonomicznego i klęski bezrobocia. Różnice te zaznaczać się będą w rodzajach świadczeń: renta roczna lub miesięczna, a w przypadku choroby lub bezrobocia — zasiłki dzienne.

Każde ryzyko, aby mogło ulec ubezpieczeniu, wymaga, aby równocześnie można było przewidywać odszkodowanie, odpowiadające jego charakterowi.

Można wprawdzie twierdzić, że zasady ubezpieczenia prywatnego nie mogą być stosowane do ubezpieczeń społecznych, które, jako oparte na specjalnem ustawodawstwie, może nie troszczyć się o kalkulację, czerpiąc środki z funduszów publicznych. W tem ujęciu jednak zasada ubezpieczenia traci swój charakter i przekształca się w dobroczynność, w opiekę społeczną.

Istota ubezpieczenia polega na zastąpieniu odpowiedzialności indywidualnej odpowiedzialnością zbiorową. Podobnie ubezpieczenia społeczne osłabiają odpowiedzialność jednostki, przerzucając ją na pewną grupę. Przy każdym rodzaju ubezpieczeń określenie i rozkład odpowiedzialności stanowią o strukturze ubezpieczenia.

W przypadku gdy odpowiedzialność spada na zbiorowość w szerszem znaczeniu (państwo lub inny związek publiczny) ubezpieczenie przekształca się w opiekę społeczną: odpowiedzialność indywidualna zanika.

Zasada odpowiedzialności w różnych systemach ubezpieczeń przybiera rozmaite formy (wzajemność subwencjonowana, ubezpieczenie obowiązkowe, teorja ryzyka zawodowego). Badanie tych systemów ubezpieczeń i ich rozwój historyczny wykazują, że zasada ryzyka wiąże się ściśle z zasadą odpowiedzialności. Odpowiedzialność można określić tylko na podstawie ryzyka, jakie dane ubezpieczenie przedstawia. Te zasady są tak ściśle związane z obecną strukturą ekonomiczną, że trudno pominąć je milczeniem przy rozpatrywaniu nowej zasady, głoszonej przez teorję — zasady jedynego ryzyka pozbawienia zarobku, na jakiej ma się oprzeć unifikacja. Teorja ta wyraźnie przeciwstawia się ewolucji.

Zasada unifikacji winna być, zdaniem dr. Pribrama, rozpatrywana w innej płaszczyźnie. Nie unifikacja, zacierająca różnice między poszczególnemi rodzajami ubezpieczeń, lecz raczej „koordynacja“, polegająca na uproszczeniu administracji z zachowaniem istotnych różnic, istniejących pomiędzy poszczególnemi ubezpieczeniami, tj. bez naruszenia ich zasad.

Idea unifikacji ubezpieczeń, stwierdza dr. Pribram, w dosłownem znaczeniu sprowadzająca wszystkie typy ubezpieczeń do jedynego ryzyka, musi być uważana za zupełne zniszczenie ubezpieczeń. Różnica ryzyka zmusza do zachowania różnych systemów finansowych i odrębnego podziału ciężarów.

Reforma może polegać tylko na łączeniu pokrewnych funkcji poszczególnych ubezpieczeń — i musi być przeprowadzana stopniowo, według z góry określonego planu, uwzględniającego strukturę ubezpieczeń oraz potrzeby i warunki każdego kraju.

Wyżej wymienione projekty Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, nie idą po linji teorji prof. Krzeczkowskiego. Tym razem wstrzymano się od zrobienia wielkiego eksperymentu, ograniczając się do mniejszych.

Reforma nie przeprowadza całkowitej unifikacji mechanicznej, gdyż będą istniały trzy ustawy; jedna dawna z r. 1924 o ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia i dwie nowe: o ubezpieczeniu pracowników umysłowych i o ubezpieczeniu na wypadek choroby oraz o ubezpieczeniu robotników na wypadek niezdolności do zarobkowania, a ich rodzin na wypadek śmierci [3]).

(Dokończenie nastąpi).

---

[2]) Prof. J. L. Cohen z Cambridge wylicza aż 12 „ryzyk“, które są objęte ubezpieczeniami społecznemi: 1. nieszczęśliwe wypadki przy pracy; 2. choroby zawodowe; 3. nieszczęśliwe wypadki z innych przyczyn niż praca; 4. choroba; 5. macierzyństwo; 6. inwalidztwo; 7. ślepota; 8. starość; 9. bezrobocie; 10. koszty pogrzebu; 11. wdowieństwo; 12. sieroctwo; wyrażając życzenia objęcia ubezpieczeniem spełecznem również i ojcowstwa, nawet w wypadku, gdy ojciec zarobkuje. (Patrz Revue Internationale tu Travail., Vol. XI, Nr. 4, Genève, 1925. „Les organes administratifs de l'assurance sociale“.

[3]) Rada ubezpieczeń społecznych, organ doradczy Ministerstwa Pracy i Op. Społ. jednomyślnie domagała się skrócenia tej długiej i trudnej do zapamiętania nazwy, co podobno ma być uwzględnione.

Z POWSZECHNEJ WYSTAWY KRAJOWEJ W R. 1929 W POZNANIU.

Warunki dla wystawców.

Ponieważ „Warunki dla wystawców“ tak ogólne jak i specjalne, ukazały się już, jako druk specjalny, ograniczamy się do podania najważniejszych w ich dosłownem brzmieniu:

Czas trwania Wystawy.

§ 1. Towarzystwo zarejestrowane sądownie pod nazwą: „Powszechna Wystawa Krajowa w r. 1929“, a zwane poniżej w skróceniu „P. W. K.“ urządza w czasie od połowy maja do końca września 1929 w Poznaniu wystawę, mającą przedstawić całokształt dorobku kulturalnego i gospodarczego Polski. P. W. K. zastrzega sobie prawo zmiany czasu trwania Wystawy.

Warunek zasadniczy przyjęcia eksponatów.

§ 2. Na Wystawę przyjmuje się przedmioty, wytworzone w granicach Państwa Polskiego. Wystawca jest obowiązany do przedłożenia na żądanie P. W. K. dowodu, że eksponat jest wytworem krajowym.

Dla emigracji polskiej przewidziany jest osobny dział, dla działu tego obowiązują osobne warunki.

Stosunek prawny między wystawcą a P. W. K.

§ 30. Wszelkie umowy pomiędzy wystawcami a P. W. K. są ważne tylko wówczas, jeżeli je zawarto w formie pisemnej. Wystawca zrzeka się wyraźnie wszelkich roszczeń z umów, zawartych tylko ustnie.

§ 35. Wszelkie spory pomiędzy wystawcami a P. W. K. rozstrzyga z wykluczeniem drogi sądowej, Sąd polubowny. Każda strona wyznaczy jednego sędziego. Przewodniczącego wyznacza Prezes Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, a w razie odmowy z jego strony, Prezes Poznańskiej Izby Przemysłowo-Handlowej.

Terminy dla wystawców.

I. 1 marca 1928 r. ostatni termin wypełnienia i podpisania formularza zgłoszeń.

II. 1 marca 1928 r. ostateczny termin uiszczenia pierwszej trzeciej części dzierżawy.

III. 10 grudnia 1928 r. termin płatności drugiej trzeciej części dzierżawy.

IV. 1 marca 1928 r. ostateczny termin podania projektu wzniesienia przez wystawcę pawilonu lub kiosku na terenach P. W. K.

V. 1 maja 1929 r. termin płatności ostatniej raty dzierżawy.

VI. 15 lutego 1929 r. termin podania projektu dekoracji stoisk i reklam.

VII. 1 marca 1929 r. termin kompletnego ukończenia pawilonów.

VIII. 10 maja 1929 r. termin ukończenia dekoracji stoisk i reklam.

Opracowanie warunków oraz prace z tem zadaniem złączone, wymagały przestudjowania literatury wystaw zagranicznych, przeprowadzenia dyskusji z wystawcami, prawnikami, rzeczoznawcami i technikami. Wyzyskaliśmy najnowsze doświadczenia, a z akt sądowych i wyroków, wydanych z okazji innych wystaw, staraliśmy się wypośrodkować potrzebę dalszych warunków, uzupełnień i poprawek. Najwięcej jednak zyskało opracowanie przez przemyślenie całej organizacji i techniki Wystawy od rozpoczęcia prac przygotowawczych, aż do likwidacji.

Uwzględniając interesy P. W. K., gdzie to podług dotychczasowych doświadczeń i przewidywań było koniecznem, staraliśmy się przecież równocześnie w każdym szczególe mieć na oku interes wystawcy. Jeżeli mimo tego niektóre warunki wydają się trudne i jednostronne, to jednak podporządkowanie się im jest niezbędnem dla całości i leży w interesie wykończenia na czas Wystawy.

Wystawcy uznają, bez wątpienia, jeden lub drugi warunek za rygor, może nawet niedostatecznie uzasadniony; natomiast pochwalą przezorność, nawet choćby była przesadzoną. Unikaliśmy wszelkiej biurokracji, uproszczając tok postępowania, gdzie tylko to było możliwem. Dowodem tego umowy z Elektrownią, Gazownią i wodociągami miejskimi; instytucje te bez kosztów dla wystawcy doprowadzą instalację aż do stoiska, o ile wystawcy zgłoszą na czas swoje zapotrzebowanie; poza tem liczyć będą za prąd, wodę i gaz tyle tylko, ile stali konsumenci miasta Poznania płacić będą w r. 1929. Wystawca poza ceną dzierżawy za stoisko nie ponosi żadnych kosztów ubocznych, czy to na utrzymanie porządku ogólnego, czy na inne potrzeby Wystawy, nie doliczy mu się żadnych „nie dających się przewidzieć“ dodatków, co było praktykowane gdzieindziej. W Lipsku (w r. 1913) np. wynosiły dodatkowe koszta 80 do 100% stawek dzierżawnych.

Linją zasadniczą przy opracowaniu warunków było stawienie każdej kwestji jasno i bez niedomówień.

Niepodkreślanie rzeczy przykrych, choć koniecznych, może być w życiu codziennem wygodne; przecież pomijanie ich w sprawach gospodarczych i w stosunkach wzajemnej zależności, okazuje się wysoce szkodliwem i demoralizującem, ponadto bywa powodem $^3/_4$ części wszystkich sporów i procesów. Dlatego umowa między wystawcami a Wystawą, dotycząca kwestji odpowiedzialności, winna być zupełnie jasną.

Jak najbardziej dokładnym rozważaniom podlegały stawki dzierżawne, które ustaliliśmy, opierając się na porównaniu stawek wystaw zagranicznych, z uwzględnieniem dewaluacji. Zestawiliśmy odpowiednie tabele, przeprowadzając ostatecznie własną kalkulację. Staraliśmy się ustalić stawki najniższe, zdając sobie jednak sprawę i z tego, że nie możemy dać Wystawy drewnianej, lub nie odpowiadającej swym celom. Pozatem sądziliśmy, że największą przysługą dla wystawców będzie takie przygotowanie Wystawy, aby okazała się żywą, chętnie i licznie zwiedzaną.

Nie może być, aby wystawcy zapłacili propagandę, atrakcje i administrację; ewentualnie przecież zwrócą nam koszta dzierżawy gruntów i istniejących zabudowań, opłotowania, upiększenia terenów i utrzymania ich przez cały czas trwania Wystawy. Preliminowany dochód z stawek dzierżawnych opiewa na 2,750.000 zł., a pierwotne, dziś — już nierealne zestawienie koniecznych rozchodów przewiduje na nie sumę 12 miljonów złotych.

W uzupełnieniu powyższych wyjaśnień, podajemy dosłownie brzmienie § 1-go „Warunków dzierżawnych“:

§ 1. Tereny wystawowe oddaje Powszechna Wystawa Krajowa wszystkim wystawcom wyłącznie za opłatą poniżej podanych stawkach dzierżawnych (za m^2). Wyjątek stanowią gmachy i pawilony trwałe, zbudowane na terenie wystawowym przez wystawców, którzy zobowiążą się oddać je Towarzystwu P. W. K. po zamknięciu Wystawy na własność. Wystawcy ci korzystają z terenu wystawowego bezpłatnie.

Teren Wystawy dzieli się na strefy i kategorje.

Strefa I. obejmuje wszystkie tereny wystawowe z wyjątkiem przewidzianych w strefach II. i III.

Kategorja: *a)* na wolnem polu 60·— zł., *b)* w budynkach (stoiska dostępne z jednej strony) 160·— zł., *c)* w budynkach (stoiska dostępne z kilku stron) 200 do 240·— zł.

Strefa II. obejmuje tylne pawilony i hale przy bocznych ulicach Wystawy podlug uznania P. W. K.

Kategorja: *a)* na wolnem polu 30·— zł., *b)* w budynkach (stoiska dostępne z jednej strony) 70·— zł., *c)* w budynkach (stoiska dostępne z kilku stron) 100 zł.

Strefa III. obejmuje pawilon dla rzemieślników, robotników, przemysłu domowego, prac młodzieży i niezamożnych wystawców podług uznania P. W. K. oraz miejsca mniej korzystne, powstałe z powodów nie dających się z góry przewidzieć.

Kategorja: *a)* na wolnem polu 10 zł., *b)* w budynkach (stoiska dostępne z jednej strony) 30 zł., *c)* w budynkach (stoiska dostępne z kilku stron) 40 zł.

Przy większych zapotrzebowaniach udziela się zniżki: od 12 do 50 m^2 10%, od 55 do 200 m^2 20%, ponad 200 m^2 30%.

Rachunki wystawia się za zgłoszoną i przydzieloną powierzchnię. Ściany przylegające do stoiska wydzierżawionego wolno zajmować tylko za zgodą P. W. K. Co do stawek dzierzawnych dla wystawców zwierząt zobacz: „Specjalne warunki dla wystawców zwierząt“.

Stawki dzierżawne na wolnem polu dla nasiennictwa, ogrodnictwa i lesnictwa będą ogłoszone w specjalnym regulaminie dla działu rolniczego.

Celem dokładnego zorjentowania się, podajemy poniżej w kolejnym porządku tytuły „Warunków ogólnych“ dla wystawców: Warunek zasadniczy przyjęcia eksponatów. Podział na grupy. Zgłoszenia. Terminy opłat dzierżawy. Nadsyłanie eksponatów. Przydział miejsc. Maszyny w ruchu. Wykluczenie z Wystawy. Karty wstępu. Dozór, porządek, odpowiedzialność. Ubezpieczenie. Reklama. Sprzedaż. Fotografowanie. Katalog. Odznaczenia. Licytacja. Wycofanie eksponatów i transport powrotny. Stosunek prawny między wystawcą a P. W. K.

Co do dalszych warunków dzierżawnych, warunków dla wystawców kotłów, maszyn i t. p. ukażą się one, jak już wyżej wspomnieliśmy, w najkrótszym czasie, jako druk specjalny. *Tad. Marweg.*

Równocześnie podajemy do wiadomości na skutek informacji otrzymanej ze strony Wydziału Przemysłowego Powszechnej Wystawy Krajowej w r. 1929 w Poznaniu, że Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców Budowlanych w Warszawie zamierza wybudować własny pawilon dla przemysłu budowlanego, co niezmiernie ułatwia sprawę uczestnictwa w P. W. K. poszczególnych przedsiębiorstw budowlanych w kraju.

Redakcja.

KONKURS NAUKOWY.

Komitek Edukacyjny, założony przy Uniwersytecie Ludowym, 159 — 15-ta ulica, w Brooklynie New York, celem szerzenia oświaty wśród ludu polskiego w Ameryce, postanowił w roku 1928 wydać **Księgę Pamiątkową Uniwersytetu Ludowego,** zawierającą popularne artykuły naukowe, obejmujące działy religji, literatury, poezji, filozofji, matematyki, medycyny, pedagogiki, życia społecznego, chemji, elektryczności, astronomji, meteorologji, historji naturalnej, botaniki, agronomji, muzyki, biologji i t. d., a służące do popularyzowania wiedzy i wytłumaczenia rozpowszechnionych już, a mało w szczegółach znanych wynalazków techniki.

Przeciętny człowiek nie rozumie naprzykład funkcji telefonu, radja, łodzi podwodnych, aeroplanów, samochodów i t. d., aczkolwiek spotyka się z niemi codziennie.

Głównym celem naszego wydawnictwa będzie w sposób najprostszy, najpopularniejszy, a jednak zgadzający się z istotą danych wynalazków i zjawisk w przyrodzie wytłumaczyć czytelnikom o bardzo niskim poziomie wykształcenia te zjawiska i wynalazki.

Zdajemy sobie sprawę z faktu, że tylko fachowiec pierwszej klasy może popularyzować wiedzę, dlatego też zwracamy się z konkursem niniejszym do uczonych i fachowców w nadziei, iż ich prace znajdą nietylko poklask wśród czytelników, ale przyczynią się w znacznej mierze do demokratyzacji wiedzy.

Księga Pamiątkowa drukowana będzie w 50.000 egzemplarzach i rozpowszechniona będzie przez specjalnie do tego podany Komitet.

Nagrody konkursu: 1-sza nagroda 150 dolarów, 2-ga nagroda 100 dolarów, 3-cia nagroda 50 dolarów.

Nagrody otrzymają autorzy najpopularniejszych artykułów.

Na ostatniej stronicy Księgi Pamiątkowej zamieszczony będzie kupon do głosowania. Każdy właściciel Księgi Pamiątkowej będzie miał prawo głosowania na trzy nagrody.

Wszystkie nadające się do druku artykuły zostaną wydrukowane. Termin nadsyłania kończy się 30 kwietnia 1928 roku, na adres: K. W. Trzepierczyński, 161 — 15 th Street, Brooklyn, New York. U. S. A.

W razie gdyby ktoś nie życzył sobie, aby podpisywać jego imię pod danym utworem w tej Pamiątkowej Księdze, można podać pseudonim, albo zupełnie imię opuścić. Rękopisów nie zwraca się. Pismo ma być czytelne. Wszystkie pisma tutejsze jakoteż krajowe uprzejmie proszę o łaskawe przedrukowanie niniejszej odezwy.

K. W. Trzepierczyński, 161 — 15 th St., Brooklyn, New York, U. S. A.

II. POLSKI ZJAZD NAUK. ORGANIZACJI.

Polski Komitet Naukowej Organizacji zwołuje do Warszawy w kwietniu 1928 r. II. Polski Zjazd Naukowej Organizacji.

Wyłoniony Komitet Organizacyjny Zjazdu rozpoczął opracowywanie planu organizacyjnego Zjazdu.

W obecnej chwili zostały ustalone następujące wytyczne:

Komitet przyjmuje wszelkie referaty z dziedziny naukowej organizacji, które będą rozpatrywane i oceniane przez specjalną Komisję Kwalifikacyjną.

Chcąc jednak szczególnie oświetlić te zagadnienia, które są najbardziej aktualne w dobie dzisiejszej, Komitet ustalił listę tematów, które powinny być na Zjeździe szeroko omówione:

1. Stan zastosowania naukowej organizacji w różnych dziedzinach życia gospodarczego u nas i zagranicą.
2. Teorja i zagadnienia ogólne organizacji.
3. Stosowanie naukowej organizacji w produkcji z punktu widzenia osiągniętych rezultatów.
4. Zagadnienia kierownictwa.
5. Organizacja gospodarki materjałowej (maszyny, składy i zapasy surowców i produktów).
6. Psychotechnika i dobór osobowy.
7. Zagadnienia organizacji w rolnictwie.
8. Zagadnienia organizacji w budownictwie.
9. Zagadnienia stosunków pracowników i pracodawców: *a)* warunki pracy, *b)* wydajność pracy, *c)* wynagrodzenie za pracę, *d)* higjena pracy.
10. Organizacja w gospodarstwie domowem.
11. Trudności przy wprowadzaniu racjonalnej organizacji.
12. Sprawy stosowania naukowej organizacji w szkolnictwie.
13. Zagadnienia, dotyczące metod obliczania kosztów własnych.

14. Zagadnienia naukowej organizacji w administracji państwowej i komunalnej.

15. Zagadnienia naukowej organizacji w biurowości.

Referaty winny być zgłaszane do Polskiego Komitetu Naukowej Organizacji w Warszawie, ul. Mokotowska 51/53 najpóźniej do połowy marca 1928 r.

W miarę postępu prac Komitetu Organizacyjnego Zjazdu, będą ogłaszane komunikaty, informujące zainteresowane sfery o Zjeździe.

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 24 listopada 1927 o częściowej zmianie ustawy z 28 grudnia 1887 r. o ubezpieczeniu robotników od wypadków, dotyczącej prawa Min. Pracy i Opieki Społecznej do rozwiązania Zarządu Zakładu Ubezpieczenia i tymczasowego powierzenia sprawowania wszystkich jego czynności delegatowi Rządu z dodaniem mu Rady tymczasowej jako organu doradczego.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 24 listopada 1927 z ważnością od 1 stycznia 1928 (rozp. wyk. jeszcze nie wydane) **o ubezpieczeniu pracowników umysłowych** na wypadek braku pracy, na wypadek niezdolności do wykonywania zawodu, na starość i na wypadek śmierci, obejmujące pracowników umysłowych bez różnicy płci, zatrudnionych u innych osób fizycznych lub prawnych, bez względu na okres trwania tego zatrudnienia, niezależnie od wysokości wynagrodzenia i okresów wypłaty o ile ukończyli 16 a nie przekroczyli 60 lat życia w chwili objęcia zatrudnienia.

Rozporządzenie wylicza szczegółowo kogo uważa za pracownika umysłowego. Przytaczamy tu tylko: osoby spełniające czynności administracyjne i nadzorcze jako to zarządców i kierowników wszelkich przedsiębiorstw i zakładów, inżynierów techników, konstruktorów, majstrów, lub równorzędnych z nimi pracowników, technicznie kierujących i za całość pracy odpowiedzialnych, dalej osoby spełniające czynności biurowe i kancelaryjne, rachunkowe, rysunkowe i kalkulacyjne i t. p.

Natomiast zwalnia rozporządzenie od ubezpieczenia osoby posiadające powyżej wymienione warunki, a nie zdolne do wykonywania swego zawodu oraz osoby utrzymujące pensje, renty, emerytury, osoby o zajęciu ubocznem (ubezp. uzasadniającem), etatowych, funkcjonarjuszy państwa, Banku Polskiego, P. K. O. i t. p. z prawem do emerytury i t. d.

Na własne żądanie będą zwolnieni od obowiązku ubezpieczenia m. i. zatrudnieni u techników cyw. mających prawo do samodzielnego prowadzenia robót (inż. wszelkich kategorji), architektów i mierniczych — kandydaci do tego zawodu.

Obowiązek ubezpieczenia rozpoczyna się zasadniczo od pierwszego dnia objęcia zajęcia, a ustaje z końcem miesiąca kalendarzowego, w którym osoba ubezpieczona utraciła charakter pracownika umysłowego lub warunki obow. ubezp., uzyskała rentę i t. p. — Pracownika, nie wykonywującego faktycznie czynności służbowych uważa się za pozostającego w zatrudnieniu tak długo, jak długo otrzymuje lub ma prawo otrzymywać wynagrodzenie za pracę.

Następnie przewiduje rozporządzenie zachowanie uzyskanych uprawnień po ustaniu obowiązku ubezpieczenia, tudzież dobrowolne kontynuowanie ubezpieczenia obowiązkowego i dobrowolne ubezpieczenie, normuje wynagrodzenie podlegające zaliczeniu do ubezpieczenia obowiązkowego, zalicza osoby, podlegające obowiązkowi ubezpieczenia wedle wynagrodzenia do grup zarobkowych A—N tj. od 60 90 zł. miesięcznie aż do 720 zł. i wyżej. Maksymum płacy podstawowej dla ubezpieczenia na wypadek niezdolności do wykonywania zawodu i starości stanowi 720 zł., zaś odnośnie do ubezpieczenia na wypadek braku pracy 560 zł.

Wysokość i opłata składek. Wysokość składki wynosi (art. 102, 103) na przeciąg pierwszych 5 lat w łącznej wysokości 10% płacy podstawowej (w tem 2% wynosi składka z tytułu ubezpieczenia od bezrobocia). — W zależności od grupy zarobkowej pracodawca opłaca odpowiednią część składki, przypadającej za ubezpieczonego, a mianowicie: W grupie *A*. (pracownicy nie pobierający żadnego wynagrodzenia lub wynagrodzenie mniejsze niż 60 zł. miesięcznie) składkę opłaca wyłącznie pracodawca z własnych funduszów. W innych grupach:

przy wynagrodzeniu miesięcznem:	pracodawca opłaca:	pracownik opłaca:
powyżej 60 do 400 zł.	$^3/_5$ składki	$^2/_5$ składki
„ 400 do 800 „	$^1/_2$ „	$^1/_2$ „
„ 800	$^2/_5$ „	$^3/_5$ „

Obowiązek płacenia składek powstanie w dacie, która będzie ogłoszoną w rozporządzeniu Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Świadczenia przewidziane w rozporządzeniu są następujące: *A*. na wypadek braku pracy: zasiłek w razie braku pracy, opłata składek za ubezpieczenie na wypadek choroby ubezpieczonego, pozostającego bez pracy i zapomoga na podróż; *B*. Świadczenia emerytalne: renta inwalidzka, renta starcza, pomoc lecznicza dla ubezpieczonego, renta wdowia (wdowca), renta sieroca i jednorazowa odprawa dla ubezpieczonego, wdowy (wdowca), sierót lub rodziców ubezpieczonego.

Dla wykonania całego tego systemu ubezpieczeń tworzy się zakłady ubezpieczeń pracowników umysłowych, a ich ilość, siedzibę i właściwość terytorjalną określi Minister Pracy i Opieki Społecznej tudzież Związek Zakładów ubezpieczeń pracowników umysłowych w Warszawie. Do czasu utworzenia tych zakładów i ukonstytuowania się ich władz pełnić będą funkcje ubezpieczenia pracowników umysłowych na ich dotychczasowym obszarze jakoteż i poza tym obszarem (oznaczonym osobnym rozporządzeniem) Zakład Pensyjny dla funkc. we Lwowie, Zakład ubezpieczenia urzędników prywatnych w Poznaniu i Zakład ubezpieczenia pracowników umysłowych w Król.-Hucie.

Rozporządzenie Min. Skarbu w porozumieniu z Minist. Robót Publ., Spraw Wewn. i Reform Rolnych z 3 listopada 1927, w sprawie wykonania rozporządzenia Prez. Rzplitej z dnia 22 kwietnia 1927 r., o rozbudowie miast — uważa za większe miasta, w myśl art. 2 rozp. o rozb. (obacz „Budowniczy" Nr. 5 z 28 maja 1927 str. 6) miasta liczące ponad 5.000 ludności. W miastach takich rady miejskie powołują komitety rozbudowy z 4 do 12 członków (wedle liczby ludności) a to po połowie z pośród członków zarządu miasta i z pośród osób przedstawionych magistratowi przez spółdzielnie mieszkaniowe i budowlano-mieszkaniowe, przez organizacje zawodowe pracownicze i robotnicze, przez związki lokatorów oraz z pośród mieszkańców miasta, obeznanych ze sprawą rozbudowy miast, pod przewodnictwem prezydenta miasta (burmistrza, naczelnika gminy).

Regulamin komitetu rozbudowy, określający szczegółowo zakres działania komitetu rozbudowy uchwala rada miejska a za „inne sprawy, związane z kwestją mieszkaniową" (ustęp 3 art. 2 rozp. o rozb. miast) uznane być mogą przez radę miejską ustalanie planu zabudowania i zmiany w planie zabudowania, nabywanie i użytkowanie gruntów miejskich, administrowanie miejskiemi domami mieszkalnymi, nadzór nad sposobem użytkowania mieszkań przez osoby i instytucje korzystające z pomocy kredytowej lub terenowej i t. p. Opracowanie pro-

gramu rozbudowy miasta winno być poprzedzone sporządzeniem planu zabudowania terenów, przeznaczonych na rozbudowę. Plan ten obejmować będzie również rozplanowanie gruntów, które mają być pozostawione na ogólne potrzeby gminy miejskiej lub innych związków komunalnych. Program rozbudowy miasta opracowany przez komitet rozbudowy musi być uchwalony przez radę miejską i wymaga zatwierdzenia Min. Rob. Publ.

Rozporządzenie reguluje szczegółowo ewent. użytkowanie gruntów i zabudowań państwowych na cele rozbudowy, podział kredytów budowlanych i ich kolejność (pierwszeństwo mają: budujący małe mieszkania), udzielanie krótkoterm. kredytów budowl. na podkład weksli, zabezpieczonych wpisem kaucyjnym na hipotece odnoś nych realności, udzielanych w miarę postępu robót budowlanych, następnie spłatę wzgl. konwersję tych kredytów po ukończeniu budowy i ich oprocentowanie, pobór państw. podatku od placów budowl. niezabudowanych lub niedostatecznie zabudowanych na obszarze gmin miejskich, ulgi podatkowe i stemplowe i t. d.

RUCH BUDOWLANY

Roboty zamierzone i rozpoczęte względnie prowadzone w dalszym ciągu.

Roboty publiczne w całym kraju:

Budowa 1 domu na terenie koszar Pułku Piechoty i 1 domu na terenie koszar Pułku Artylerji na Zaciszu w Częstochowie, oraz 1 domu na terenie taboru Pułku Piechoty w Piotrkowie, buduje Fundusz Kwat. Wojsk. Warszawa, (otwarcie ofert 9 grudnia 1927).

Budowa Państwowego Instytutu Meteorologicznego w Gdyni, bud. Państw. Urząd Bud. Naziemnego w Wejherowie (otw. of. 21 grudnia 1927).

Budowa przyczółków betonowych wraz ze skrzydełkami żelbetowemi, oraz drewn. mostu na rzece Giełczwi pod Piaskami, bud. Okr. Dyr. Rob. Publ. w Lublinie, (otw. of. 10 grudnia 1927).

Budowa sygnalizacji alarmowej, urządzeń mech. etc. w Lublinie, bud. 2 Okr. Szef. Budown , (otw. ofert 21 grudnia 1927).

Wykończenie zewnętrzne i remont wewnętrzny domów oficerskich w Lublinie, bud. Fund. Kwat. Wojsk. Warszawa, (otw. of. 19 grudnia 1927).

Elektryfikacja miasta Mosty Wielkie pow. Żółkiew, bud. Urząd Gminny, (otw. of. 31 grudnia 1927).

Prace ziemne, murarskie i ciesielskie przy budowie 3 domów mieszk. w Ostrowie przy drodze Wrocławskiej, bud. Magistrat miasta, (otw. of. 30 grudnia 1927).

Budowa elektrowni w m. Pilzno, bud. Gmina miasta, (otw. of. 15 grudnia 1927).

Instalacja centralnego ogrzewania w gmachu Chemji Szkoły Głównej Gosp. Wiejskiego przy ul. Rakowieckiej w Warszawie, bud. Okr. Dyr. Rob. Publ., Urząd Wojew. Warszawa, (otw. of. 19 grudnia 1927).

Budowa 5 domów mieszk. drewn. dla Straży Celnej w pow. Mławskim i Przasmyckim, bud. Okr. Dyr. Rob. Publicz. Warszawa, (otw. of. 17 grudnia 1927).

Odbudowa stajni Nr. 65 we Włodzimirzu dla Szkoły Podchor. Rez. Artylerji, bud. Okr. Szef. Bud. w Lublinie, (otw. of. 12 grudnia 1927).

Przeprowadzenie zewnętrznej i wewnętrznej instalacji oświetl. elektrycznego w garnizonie Włodzimierz, bud. Okręg. Szef. Bud. w Lublinie, (otw. ofert 21 grudnia 1927).

Roboty prywatne: Kraków-miasto.

Budowa I. p. domu mieszk. z warsztatem stol., ul. Kaz. Wielkiego, P. Witek; budowa I. p. domu z niskim parterem i poddaszem mieszkalnem, ul. Grottgera i Sienkiewicza, B. Weinsberg; budowa I. p. domu, ul. Zielna 20, St. Zieliński; budowa III. p. domu naroz. ul. Senatorska i Słoneczna, Gmina m. Krakowa; budowa IV. p. domu naroż. ul Kościuszki i Krasińskiego, W. Jawornicka; budowa parter. oficyn z suteryną ul. Król. Jadwigi 42, A. Gliński; budowa I. p. domu z pokojem i kuchnią na poddaszu, ul. Turecka 43, A. i Fr. Cichoniowie; budowa domu part. ul. Kaz. Wielkiego 143, D. Chwastek; budowa IV. domu Aleja Słowackiego, H. Gutman; budowa I p. domu, ul. Traugutta, J. Kania; budowa I. p. domu ul. Mogilska boczna, Z. Schloegel.

Roboty prywatne: Lwów-miasto.

Łazienki, Przytulisko SS. Albertynek, ul. Złota; willa, Lindscheid, ul. Krasickich; garaż, A. Malec, ul. Świętokrzyska 49; dom mieszkalny, E. Streicher i B. Malec, ul. Panieńska 11; stajnia, Paulina Lang, ul. Zamkowa 15; dom gospod., H. Blumenfeld, na parceli lk. 5375; magazyn (suszarnia), Jurasz i Zacharjewicz, ul. Królewska; dom parterowy, Zabłocki Jan i Julja, Pohulanka; dom mieszk. Fudemanowie, ul. Zielona 87; nasadzenie piętra, Ch. Stadlen, ul. Jagiellońska 15; pawilon, firma Józef Słoński, plac Targów wschod.; dom dochod., Zofia Świderska, ul. św. Jacka; scena, Teatr żydowski Trupa wileńska, w sali domu Narod.; dom parterowy, Alfred i Marja Świetlikowie, ul. 22 Stycznia l. 53; nadbudowa drugiego piętra, Juljan Traczyński i Janina Ciapurowa, ul. Kochanowskiego 29; dom parter., Stanisława, Marceli i Jerzy Tyszkowscy, ul. Boczna Kulparkowska; nadbudowa I. p., Gołdyk Leon, ul. Żółkiewska 61; willa, Jan Grabski, ul. Czysta; ustawienie nowej szopy, Betti Liebman, ul. Weteranów 6; jedno-piętrowy dom z mansardem, Alicja i Jan Mikes, ul. Boczna Pijarów; I. p. dom, Mikołaj i Eugenja Kułyk, ul. boczna Kulparkowska; dom part. z mansar., Józef Kuchcicki, ul. Boczna na Błonie; dom parter. z mansard., Maksymiljan i Olga Hopfinger, ul. Krasińskiego; willa, Emilja Rykow, ul. Czysta; nadbudowa II. p., Anna Kassern, ul. Łyczakowska 41; komórki, Bazyli Kawałyk, parcele Bogdanówka; wykończ. budynku I. p., Eust. i Wanda Gojawiczyńscy, ul. św. Rodziny; dom, Cieślewicz Ludwik, ul. św. Zofji; nadbudowa II. piętra, Karol i Janina Cwinarowicz, ul Tercjarska 8; dom II. piętr., Marja i Zbigniew Tołłoczko, ul. Zielona 85; magazyn budowlan., inż. Dajczak, ul. Pełczyńska 39; szopa, Marja Bogusz, ul. Lenartowicza 5; szatnia przy torze tyczek, Sekcja łyżwiar. L. K. S. „Pogoń", ul. Listopada 101; grobowiec, Marja Lachowiecka, cmentarz łyczak. Pol. I.; dom parterowy, Andrzej Solden, ul. Panieńska; dom I. p., Aleksander Żarski, ul. Sadownicka; dom I. piętr. bliźniacz., Wiktor Litwin, ul. Sadownicka; dom I. piętr. Adolf i Anna Kandresowie, ul. Wołyńska; nadbudowa piętra i poddasza, Maurycy, Adof Gerner, Dawid Vogel, ul 29-Listopada 24; dom parter. z poddasz., Eljasz Hryckaniuk, ul. Boczna częstochowska; II. piętr. dom, L. Tennenbaum i Synowie, ul. Gazowa 5; poddasze na skład starego żelaza, Wacław Groo, ul. Zielona 48.

Konkursy i przetargi.

Konkurs na urządzenie młyna handlowego w Horodence, Magistrat Horodenka, (5 grudnia 1927).

Konkurs na elektrownię miejską w Bóbrce, Gmina, (30 grudnia 1927).

Konkurs na elektrownię miejską w Żydaczowie, (1 stycznia 1928).

Konkurs na sporządzenie zdjęcia terenu oraz wypracowanie planu regulacyjnego miasta Rypina, Magistrat, (20 grudnia 1927).

Konkurs na urządzenie wzorowej targowicy na zwierzęta domowe w Mostach wielkich, pow. Żółkiew, Zwierzchność Miejska w Mostach wielkich, (z wiosną 1928).

Konkurs na wykonanie i ułożenie kanalizacji dla Dyr. Poczt i Telegr. w Warszawie.

Konkurs na elektryfikację miasta Chmielnika pow. Stopnicki (bud. elektrowni), (15 stycznia 1928).

Konkurs na rozbudowę kościoła w Krynicy, bud. Koło Architektów we Lwowie — 3 nagrody i ewentualne zakupy. Warunki w Kole Architektów, Lwów, Zimorowicza 9, (10 lutego 1928).

KRONIKA.

Podziękowanie Powszechnej Wystawy Krajowej. Otrzymujemy następujące pismo: Czujemy się w obowiązku na drodze publicznej złożyć gorące podziękowanie prasie naszej za liczny udział jej przedstawicieli w zwołanej przez nas do Poznania w dniu 12 bm. Konferencji Prasowej oraz za bogaty plon, jaki Konferencja wydała dzięki życzliwemu i obywatelskiemu stanowisku prasy.

Konferencja Prasowa w Poznaniu, która była wręcz wielką manifestacją na rzecz idei narodowej, wyrażającej się w Powszechnej Wystawie Krajowej, daje nam gwarancję, że uda się cały naród skupić dla zrealizowania tego potężnego dzieła narodowego i. podwoić nasze wysiłki ku osiągnięciu wielkiego celu.

Dziękujemy również przedstawicielom prasy zagranicznej, którzy przybyli na Konferencję celem naocznego zapoznania się z tem wielkiem dziełem pokoju, mającem zadzierżgnąć nowe węzły kulturalne i gospodarcze między narodami i tem samem uczynić wielki krok naprzód ku utrwaleniu pokoju światowego. Cześć wszystkim tym, którzy do tego zechcą przyłożyć rękę. *Zarząd i Rada Główna Powszechnej Wystawy Krajowej w r. 1929.*

Wystawa Powszechna a kwestja mieszkaniowa w Poznaniu. W związku ze wzmożonem zapotrzebowaniem mieszkań z powodu organizowania w Poznaniu Powszechnej Wystawy Krajowej, powstała myśl stworzenia Spółdzielni mieszkaniowej urzędniczej. Spółdzielnia ta miałaby wybudować wielki kompleks domów o mieszkaniach 2—3 pokojowych, (w ogólnej liczbie 4000 pokoi), co znakomicie ulżyłoby trudnościom mieszkaniowym miasta, rosnącego w tak szybkim tempie. W okresie trwania Wystawy mieszkania te służyły by oczywiście na pomieszczenie przyjezdnych gości, po zakończeniu jej przeznaczone zostaną na użytek prywatny.

Bank Gospodarstwa Krajowego, w osobie swego prezesa dr. Góreckiego, zainteresował się tą sprawą w sposób nader przychylny — i wyraził gotowość udzielenia w ramach ustawy o rozbudowie miast swego najżyczliwszego poparcia. Istnieje uzasadniona nadzieja, że roboty wstępne zostaną jeszcze w tym roku podjęte.

PRZEGLĄD CZASOPISM.

„ARCHITEKTURA i BUDOWNICTWO“, Warszawa, zeszyt 10 za październik 1927 zawiera zilustrowany „Konkurs na budowę gmachu Ministerstwa Robót Publicznych i Banku Gospodarstwa Krajowego, Edgara Norwertha. Wyciąg z protokołu Sądu Konkursowego na gmach M. R. P. i B. G. K. — O projekcie planu strefowego Warszawy, Teodora Toeplitza i inne.

„CZASOPISMO TECHNICZNE“, Lwów, Zimorowicza 9, Nr. 22 zawiera: J. Drexler „Szerokość jezdni w ulicach miejskich“. — Prof. W. Mozer „Podstawy teoretyczne budowy kotła parowozowego i jego najgłówniejszych urządzeń“. — Dr. Inż. T. Kluz „Ustroje hyperstatyczne o elementach prostych“.

„GAZETA LOKATORÓW i SUBLOKATORÓW“, Lwów, Nr. 22 1927 zawiera: „Jak się przedstawia sprawa rozbudowy w Polsce“: (zbawca Polski w miastach — natychmiast budować. — W zimie a nie w lecie przygotować plan kampanji budowlanej. — Niebezpieczeństwo braku sił fachowych — nie pauperyzować rękodzieła — pieniądze włożone w rozbudowę wrócą. — „Jakie powinny być domy mieszkalne“. — „Jak można ożywić ruch budowlany“ (zebranie zainicjowane przez Lwowską Izbę Handl. i Przem.). — „Jak Kraków się rozbudowuje“. — Warszawa uzyska miljon złotych na remont domów“, Min. spraw wewn. w porozumieniu z Min. skarbu zatwierdziło uchwałę Rady miejskiej w sprawie zaciągnięcia w Banku Gosp. Kraj. pożyczki w wysokości 1 miljona złotych na remont domów, grożących zawaleniem. Jak wiadomo pożyczki te przyznawane są przez Komitet rozbudowy i inne.

„GŁOS PRACY POLSKIEJ“, Warszawa, Nr. 48—51 omawia czem są dotychczasowe związki zawodowe — podwyżkę płac w przemyśle węglowym — nową ustawę o ubezpieczeniach społecznych we Francji — wprowadzenie ustawy o ubezpieczeniu pracowników umysłowych — państwową Radę Gospodarczą we Francji — groźbę zawieszenia produkcji w stalowniach niemieckich i inne.

„GŁOS LWOWA“ Lwów, Batorego 4, Nr. 21—25 zawiera między innymi „O zdrowie i bezpieczeństwo robotników“. — „Na temat podwyżki opłat pocztowych. — „Przed wprowadzeniem Izb Rzemieślniczych“. — W sile rzemiosła — siła Państwa“. — „Nowe koszulki dla starych podatków“. — Orzeczenia Najw. Tryb. Adm. w sprawach wymiaru podatku dochodowego“. — „Kto będzie miał prawo trzymać terminatorów“. — „Podział zawodowy bezrobotnych pracowników umysłowych“. — Przyczyny podwyższenia opłat pocztowych i inne.

„HANDEL-PRZEMYSŁ-RĘKODZIEŁO“ Lwów-Zamarstynów Nr. 27 z 6 grudnia 1927 organ apolityczny społeczny i kulturalny omawia: „Refleksje w związku z wymiarem podatku dochodowego za r. 1927 — spodziewaną podwyżkę cen w handlu drzewnym — kto może być zwolnionym od podatku lokatorskiego — czy uczniowie szkół zawodowych podlegają ubezpieczeniu Kasie Chorych — i inne.

„MIASTO POLSKIE“, Warszawa, Zgoda 1, N-ra 47—51 zawiera: Wł. J. Zawadzki — „Kilka zagadnień z dziedziy przerachowania zobowiązań. — Inż. A. W. „Jeszcze jeden eksperyment“ (projekt rozbudowy). — B. Stern „Spłata długów hipotecznych“ — „Rezolucja Tow. Wł. Domów w Poznaniu w sprawie projektu Min. Rob. Publicznych“. — L. Rząśnicki „Nadmierna Municypalizacja życia gosp. Warszawy“. — L. K. „Przepisy wykonawcze do ustawy o rozbudowie miast“. — Podwyżki komornego od lokali jednopokojowych“. — „Dalsze zawieszenie podwyższenie komornego od lokalu jednopokojowych“. W kronice: remont domów w Warszawie, oferty budowlane dla stolicy, zamiana terenów budowlanych w Warszawie, oferty budowlane dla stolicy, zamiana terenów budowlanych w Warszawie“, ankieta w sprawie projektu Min. Rob. Publ., w przedmiocie ożywienia ruchu budowlanego, komisja opinjodawcza pracy o tym projekcie, kredyty budowlane, ruch budowlany w Warszawie w bieżącym sezonie, pożyczki na remont domów — i inne

„ORGANIZACJA GOSPODARSTWA DOMOWEGO“ organ sekcji gospodarstwa domowego przy Instytucie Naukowej Organizacji. Rok 1, zeszyt 8, podaje ciekawe wiadomości z dziedziny zastosowania organizacji naukowej w gospodarstwie domowem.

„PRZEGLĄD MIERNICZY“, Warszawa, Nr. 11 z listopada 1927 zawiera dokończenie artykułów: F. Kucharzewskiego „O Narzędziach niwelacyjnych, używanych w Polsce w XVI wieku“ — Inż. W. Nowaka „O ustalaniu, utrwalaniu i uzgadnianiu granic na obszarze byłego zaboru rosyjskiego“. — Inż. St. Jachimowski: „Nomografja i jej zastosowanie w geodezji“. — „O umowach

urzędów ziemskich na wykonanie prac scalenianych — „Znoszenie służebności gruntowych na podstawie dekretów Prezydenta Rzeczypospolitej z 1 lutego 1927 r.“ i inne.

„TYDZIEŃ KUPIECKI“, Lwów, Nr. 12 zawiera: R. Pfeffer „Przed komercjalizacją naszego kolejnictwa“. K. Eisenstein „Kupiectwo a władze skarbowe“. — „Odpowiedzialność Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe“. „Jakie rzemiosła są wolne od podatku obrotowego“. — „O rzeczy, który każdy podatnik wiedzieć powinien o podatku dochodowym“ i inne.

„WOŁYŃSKIE WIADOMOŚCI TECHNICZNE“, Łuck, Nr. 12 z 15 grudnia 1927 zawiera: Inż. H. L. „Zagadnienia techniczne pod kątem widzenia prawa“. — Inż. M. Kołmakowa „Racjonalizacja drzewnego przemysłu“. — „Przyszłe rozpowszechnienie i udostępnienie dla ogółu ludności połączeń telefonicznych“. — Kronikę techniczną. — Z ruchu T-wa Krajozn. i Opieki nad zabytkami przeszłości. — Z życia stowarzyszeń technicznych i inne.

„ZWIĄZKOWIEC POLSKI“, Katowice, Nr. 11 i 12 zawiera: „Umowa główna pracy i płacy dla pracowników zatrudnionych w przemyśle budowlanym w Wielkopolsce“. „Pożyczka zagraniczna“. — „Płace zasadnicze w budownictwie“, o sądach pracy, o projekcie polskiej ustawy budowlanej, o ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia w 1926 r.“ — „Umowa cennikowa dla pracowników zatrudnionych w przemyśle budowl. w Poznaniu“. — „Czuwajcie nad waszem ustawodawstwem“. — „Znieść „sezon“ martwy“. — „Projekt uruchomienia budownictwa“. — „Ubytek Strejków w Ameryce“ i wiele innych.

„ŻYCIE TECHNICKIE“, Lwów, Nr. 7—8 zawiera: „Technickie Stowarzyszenia“. — S. Piela „Odbudowa Zamku Wawelskiego“. — Dr. Inż. S. Kluz „Metoda punktów stałych“. — Inż. J. Mikuła „Żelbetowe mosty drogowe“ (opis mostów wykonanych). — S. E. P. „Rysunek architektoniczny w betonie“. — F. B. Markowski „Dwory ziemi lwowskiej“. — Z przemysłu budowlanego. — Budowlana spółdzielnia robotnicza — i inne.

BIBLJOGRAFJA.

„*Architektnra i Budownictwo*“ miesięcznik ilustrowany zawiadamia, że wkrótce ukaże się Kalendarz Techniczno-Budowlany na 1928 r., opracowany ze szczególnem uwzględnieniem wszelkich spraw dotyczących budownictwa i zawodu architekta na terenie całego Państwa.

„*Informator Kalendarz budowlany*“ *na r. 1928*, pod redakcją Dyr. Państw. Szkoły Bud. Prof. Arch. A. Gravier i I. Pianko zawiera: kalendarjum, notatnik, miary i wagi, tablice porównawcze miar i wag, geometrję, pierwiastki kwadratowe i sześcienne niektórych ułamków, potęgi, pierwiastki, wartości odwrotne, obwody i powierzchnie koła, wagi własne najważniejszych materjałów budowlanych, tabele zawierające dwuteowniki normalne, Grey'a, teowniki, kątowniki nierównoramienne i t. d., materjały bud.: asfalt, asbest, cegła, dachówka, i t. d., statykę bud., wymiary używane przy projektowaniu budynków, roboty budowlane ziemne, murarskie, ciesielskie, dach. i t. d., wskazówki praktyczne do korzystania z analiz do kosztorysowania i t. d. — do nabycia w wydawnictwie jak wyżej, Warszawa, ul. Krucza 24.

Wzory statutów dla korporacji przemysłowych, dla cechów i ich związków etc. wydane nakładem Ministerstwa Przemysłu i Handlu w związku z nową ustawą przemysłową, obowiązującą od 15 grudnia 1927 — stanowią niezbędny podręcznik dla każdego przemysłowca i rzemieślnika, do nabycia w „Spółdzielni Wydawniczej“ w Grudziądzu, ul. Mickiewicza 8. Cena 2zł. 80 gr. z przesyłką, przekazem z góry.

Naukowa Organizacja Pracy. W sekretarjacie Związku Zawodowego Metalowców „Praca Polska“ w Sosnowcu ul. Kołłątaja 3, są do nabycia wydawnictwa „Instytutu Naukowej Organizacji Pracy“ w cenie od 10 groszy do 1 złotego. Poniżej podajemy spis tych wydawnictw: W. Kent, Badanie zakładu przemysłowego. W. Clark, Wykresy Gantt'a, Marnotrawstwo w przemyśle. H. Emerson, 12 zasad wydajności. — F. W. Taylor, Zarządzanie zakładem wytwórczym. — H. Fayol, Administracja przemysłowa i ogólna. — H. Le Chatelies, Filozofja systemu Taylora. — Ch. Frederickowa, Naukowa organizacja gospodarstwa domowego. — A. Dąbrowski, Główne wytyczne do organizacji komunikacji samochodowej. — O. Langer, Zasady ogłaszania. — C. B. Thompson, System Taylora. — T. Tilinger, Wydajność pracy. — E. Hauswald, Przemysł. — Z. Straszewicz, Zarys ekonomji politycznej. — Inżynier St. Špaček, Wydajne gospodarstwo domowe. — G. A. Mokrzycki, Przykład zastosowania naukowej organizacji. — T. Tillinger II, Postawy psychologiczne wydajności pracy.

Przegląd piśmiennictwa obcego: Anderson W. J. and Spiers R. P., and revised and revritten by Thomas Ashby (late director of the British School in Rome). The Architecture of Ancient Rome: An Account of its Historical Development. Fully Illus. Hist. Arch. Library. Roy 8⁰. pp. 202. Sh. 21; Ward W. H.: The Architecture of the Renaisance in France. 1495—1830. Illus. vol. I. The Early Renaissance. Vol. II, The Later Renaissance. The Historical Architecture Library. Roy. 8⁰. pp. 533, tom pojed. Sh. 21. (komplet Ł. 2). Bugge A.: Tesz Houses. Result of Tests with Wall-Konstructions and Materials for Building Dwelling Houses. Trans by Mr. J. Craig., Trondhjem. Demy 4⁰. pp. 81. Sh. 15; Bungalow: An Ideal. With two good reception rooms, three bedrooms, good kitchen, bath room and inside sanitation. How to build it well and at lowest cost, and pay for it in a few years as rent, by Economist. Cr. 8⁰. pp. 44 swd. Sh. 1; Cottage: A Charming. With living room more than 24 ft. long. lounge hall, good kitche 3 bedrooms and a minstrel gallery. How to build it well and at leastcost. and pay for it in a few years as rent, by Economist. Cr. 8⁰. pp. 44 swd. Sh. 1; Cottage: An Ideal Corner With good reception rooms, and ingle nook, a good kitchen and 3 bedrooms. How to build it well and at low cost, and pay for it in a few years, as rent by Economist. Cr. 8⁰. pp. 44 swd. Sh. 1. Cottage: An Ideal Very Labour-sawing, with large living rooms, good kitchen and 3 bedrooms. How to build it well and cheaply, and pay for it out rent, by Economist. Cr. 8⁰. pp. 44. swd. Sh. 1; Cottage: An Ideal Country. With good living room, large parlour, kitchen, wash-house and 4 bedrooms. How to build it well, and make it earn enough to pay for itsel in a short time, by Economist. Cr. 8⁰. pp. 44 swd. Sh. 1; Cottage: An Ideale Seaside. With large reception rooms, 4 bedrooms, and verandahs front and back. How to build it well and finance it so that shall cost you nothig by Economist. Cr. 8⁰. pp. 44. swd. Sh. 1; Tipping H. Avray: English Homes. Period III., Vol. II. Late Tudor and Early Stuart 1558—1694. Folio pp. 445. gilt edge. Sh. 63; Sherill C. H.: Stained Glass Tours in Germany, Austria and the Rine Lands. With 20 illus. and maps. 8⁰. pp. 322. Sh. 15; Bennett T. P.: Architectural Design in Concrete. The photographs compiled by F. R. Yerbury, Hon. A. R. I. B. A. Demy 4⁰. Sh. 30; Briggs Martin S.: The Architect in History. Cr. 8⁰. pp. 412. Sh. 10; Adressbuch für die Stein- und Zementindustrie: Nach d. amtl. Material d. Steinbruchs-Berufsgenossenschat. 4 Aufl. 1927. (VII, 248, XXIII S.) 4⁰. opr. Rm. 42·40; Behne A.: Neues Wohnen — neues Bauen. 1927. (160 S.) 8⁰. opr. Rm. 2·60; Bronneck H.: Die

Preisermittlung der Zimmererarbeiten und ihre technisch-kaufmännischen Grundlagen. Ein neuzeitl. Hilfsb. f. d. Ermittlh. u. Prüfg. angemessener Angebotspreise. 1927. (IV, 88 S. Schreibpapier, m. 51 Abb. sowie zahlr. eingedr. Tab. u. Zahlenbeisp. aus d. Praxis). 8⁰. Rm. 4·80; Gabriel F.: Was muss der Bauführer wissen? 2 verm. u. verb. Aufl. 1927. (V, 89 S. m. eingedr. Skizzen). Rm. około 3·50; Gründling P.: Der Maurermeister. Hilfs- u. Lehrb. f. d. Praxis u. zur Vorbereitg. auf d. Mauermeisterprüfung. 6 Aufl. Unveränd. Neudr. 1927. (VIII, 236 S. m. 393 Textabb.) gr. 8⁰. Rm. 6·— opr. 8·—. Haus, Das neue: Hrsg. Riepert. Mitarb.: Dahl. 1927. (13 S.) gr. 8⁰. Rm. —·75. Hoffmann R.: Ratgeber für Bauführer und Poliere in Eisenbetonbau. 2, volkommen neubearb. u. bedeutend. erw. Aufl. E. Klett. 1927. (VIII, 115 S. m. 62 Textabb.) kl. 8. Rm. 3·40; Mauder E.: Baustofflehre. Prakt. Leitf. in gemeinverständl. Darst. Neue unveränd. Aufl. 1927. (115 S.) kl. 8⁰. Rm. 1·05; Riepert H., Schlüter F. u. V. Stegmann: Neuzeitliches Betonbauwesen im Bergbau. Für techn.-wirtschaftl. Sachwertständigen-Ausschuss d. Reichskohlenrates bearb. (54 S.) 8⁰. Rm. 1·30. Soissons L. de u. A. WM. Kenyon: Neue englische Gartenstädte. Vorw. von C. B. Purdom. Aus d. Engl. von L. Adler. (VII S. m. 1 eingedr. Pl. m. zahlr. Abb. nach Pl. u. photograhp. Aufnahmen u. CII Taf.) 4⁰. opr. Rm. 34·—. (Księgarnia: Trzaska, Evert i Michalski, Warszawa, Hotel Europejski, Konto P. K. O. Nr. 464)

NADESŁANE.

„Architektur und Bautechnik", Wien I. Bezirk, Kleeblattgasse 7 — wychodzi 2 razy w miesiącu, rocznie z powołaniem się na nas: 28 złotych. (Ogłaszamy w zamian za takie same ogłaszanie naszego czasop. we Wiedeńskim czasopiśmie).

Cennik materjałów budowlanych

w złotych

z 1 stycznia 1928 roku.

O ile nie jest podane wyraźnie inaczej a mianowicie: na budowie (w skróceniu = n. b.), loco stacja załadowcza (w skróceniu = l. st. z.) — natenczas rozumieć należy ceny podane jako loco skład (fabryki)!

A. Do robót murarskich:

Cegła palona ręczna i maszynowa za 1000 szt. 71·— 75·— wzwyż, n. b. od 87·— wzwyż, *dtto* dęta za 1000 szt. 130·—, n. b. od 140·— wzwyż, *dtto* szamotowa krajowa za jedną sztukę od —·30 do —·70, n. b. od —·33 do —·73. *Piasek* żółty za 1 *m*³ n. b. 5·50, *dtto* biały 7·—, *dtto* rzeczny prowinc. 22·—. *Wapno* palone za 1000 *kg* 40·—, n. b. 45·—, *dtto* gaszone n. b. 1 *m*³ 32·—. *Gips* murarski marki „Łopuszka" za 1000 *kg* loco wagon Lwów 55·—, n. b. 70·—, *dtto* sztukatorski za 100 *kg* loco wagon Lwów 6·—, n. b. 8·50. *Gipsowe dyle* (Izolit) 6 *cm* grub. za 1 *m*² 4·80 (¹) do 5·50. *Szuter* tłuczony za 1 *m*³ 16·—. *Maty* trzcinowe sufitowe za 1 *m*² —·15, n. b. —·18. *Płyty* korkogipsowe (loco m. Lwów) za 1 *m*² do 100 *m* 5·60, do 1000 *m* 5·20, od 2000 do 3000 *m* 4·80, *dtto* posadzkowe kamionkowe (loco m. Lwów) 1 *m*² 19·50, *dtto* 2-kolorowe 1 *m*² 21·— (²), *dtto* ścienne glazurowane Hardtmuth za 1 *m*² 26·—. *Kamień* łamany, l. st. z. za 10.000 *kg* 46–56·—. *Ścianki* koro-gipsowe (korolity) lane, n. b. za 1 *m*² 4·80. *Płyty* trzcinowe „Berbeka" loco Lwów za 1 *m*² Nr. II. 3·25, Nr. IV. 4·—, Nr. VI. 5·—. *Dreny* za 1000 sztuk 4 *cm* 68·—, 5 *cm* 75·—, 6 *cm* 94·—, 8 *cm* 132·—, 10 *cm* 193·—, 13 *cm* 330·—, 15 *cm* 440·—.

B. Do robót betonowych:

Cement w beczkach za 200 *kg* 21·15 loco wag., n. b. 22·50, *dtto* w workach za 100 *kg* 9·95. *Szuter* rzeczny sztychówka 35·— za 10.000 *kg* loco wag. Sambor. *Żwir* raz rafowany n. b. za 10.000 *kg* 125·—, *dtto* 2 razy rafowany n. b. 130·—, *dtto* wysiewki sztychówka n. b. 120 . *Stopień* betonowy bez osadzenia 1 *mb.* 12·—, *dtto* terrazowy bez osadzenia za 1 *mb.* 16·—. *Posadzki* terrazowe poziome za 1 *m*² 12·— (³), *dtto* pionowe za 1 *m*² 24·—. *Krawężnik* betonowy 18/25 za 1 *mb.* 5·00, *dtto* surowe loco wagon kamieniołom Jaremcze 7·00. *Rury* betonowe za szt.: 15: 2·40, 20: 2·90, 30: 5·—, 40: 8·—, 50: 10·—, 60: 14·—. *Marmurek* do terraza za 100 *kg* 20·—. *Posadzka* ksylolitowa za 1 *m*² 9·50. *Chodnik* z płyt betonowych i krawężników kompl. wykonany za 1 *m*² 11·00. *Krawężniki* 25 *cm* wys. za 1 *mb.* 5·—. *Płyty* chodnikowe za 1 *m*² 7·00.

¹) Loco Lwów. — ²) Czeskie białe 24·— zł.

C. Do robót kamieniarskich:

Cokołowy kamień (tarnop) za 1 *m*² 30·—, n. b. 35·—. *Stopień* blokowy za 1 *mb.* 25·—, n. b. 27·—, *dtto* profilowany za 1 *mb* 33·—, n. b. 35·—, *dtto* podcięty prof. za 1 *mb* 36·—, n. b. 42·—. *Krawężnik* kam. za 1 *mb* 24·—, n. b. 25·—. Obrob. kam. z prof. za 1 *m*³ 650·—, n. b. 710·—.

D. Do robót ciesielskich:

(ceny za 1 *m*³ wzgl. 1 *m*² w detajlicznej sprzedaży franco skład).

Belki cios. sosnowe od 18×21 *cm* zwyż i 3—6 *m* długości 125·—, *dtto* rżnięte 140·—. *Kantówka* ciosana sosnowa do 16×18 *cm* i 3—6 *m* dług. 80·—, *dtto* rżnięta 130·—, *dtto* ciosana sosn. do 16×18 *cm* i od 6 *m* zwyż 110·—, *dtto* rżnięta 140·—. *Okrąglaki* sosnowe do 8 *cm* grubości w odczubie i do 8 *m* dług. 60·—, *dtto* do 16 *cm* grub. w odczubie ponad 8 *m* dług. 70·—. *Deski* budowl. sosn. 20 i 26 m/m grub. 3—6 *m* dług. od 16 *cm* szer. zwyż 125·—, *dtto* 33, 40 i 52 m/m grub. 3—6 *m* dług. 130·—, *dtto* jodłowe 13 m/m grub. 3—6 *m* dług. od 10 *cm* szer. zwyż 130·—, *dtto* 20 m/m grub. 125·—, *dtto* 26, 33, 40 i 52 m/m grub. 3—6 *m* dług. od 16 *cm* szer. zwyż 115·—, *dtto* sosnowe podł. na pióro i wpust 26 m/m grub. 5·50, *dtto* 33 m/m grub. 6·00, *dtto* 40 m/m grub. 7·50, *dtto* podłogowe świerkowe 26 m/m grub. 5·00, 33 m/m 5·50, 40 m/m 7·—. *Łaty* jodłowe 33/50 i 40/50, 3—6 *m* dług. 130·—. *Rygle* sosnowe z kantówki ciosanej przerżniętej na pół, 3—5 *m* dług. do 8/16 *cm* przekroju 90·—, *dtto* od 6 *m* zwyż 125·—, *dtto* sosnowe przerżnięte z kantówki ciosanej na krzyż 3—5 *m* dług. 100·—, *detto* od 6 *m* zwyż 130·—, *dtto* rżnięte jodłowe 8/8 *cm*, 3—6 *m* dług. 130·—, *dtto* sosnowe 140.—.

E. Do robót blacharskich:

Blacha pocynow. Nr. 10 (loco Lwów) 100 *kg* 114·—, *dtto* Nr. 11 115·—, *dtto* cynkowa Nr. 12 za 100 *kg* 240·—, *dtto* czarna 100 *kg* 95·—.

F. Do robót pokrywowych:

Dachówki betonowe 1000 *szt.* 125·—, n. b. 130·—, *dtto* palone (wyrobu Kołomyjskiego) loco wag. fabr. 160·—, n. b. 178·—, *dtto* palone ciągn. (wyr. Wilczek) 130·—, n. b. 150·—, *dtto* palone dwufelc. (wyr. Lwów) 130·—,

³) Podkład 6·00.

n. b. 150·—, *dtto* palona tłoczona (15 sztuk na 1 m^2) z cegielni S. A. „Pezet“ w Gródku Jagiellońskim 165·— za 1000 sztuk loco stacja załadowcza, zaś 175·— loco stacja Lwów. *Karpiówki* 1000 *szt.* palone 99·—, n. b. 119·—. *Gąsior* palony jedna szt. —·70, n. b. —·75. *Płyty* eternitowe za 1000 sztuk płyt, (9·18 na 1 m^2) loco wag. fabryka 510·—, (przewóz Lublin-Lwów za 1 szt. 2 gr. bez zob.). *Papa* dachowa Kuźnickiego Nr. 80 waga 50 *kg* 1 *rul.* loco wag. fabr. 11·75, *dtto* Nr. 100 waga 40 *kg* 9·75, *dtto* Nr. 120 wag. 36 *kg* 8·20, *dtto* Nr. 150 wag. 32 *kg* 7·40, *dtto* Nr. 150/II. wag. 30 *kg* 6·75, *dtto* Nr. 150/III. 25 *kg* 6·—, „Koriolit“ Nr. I. wag. 22 *kg* 18·50, *dtto* Nr. II. wag. 18 *kg* 17·50 (przewóz przez Oświęcim-Lwów za wag. 15 ton 470·— bez zobow.).

G. Do robót stolarskich:

Deski sosnowe I. kl. 1 m^3 180·—, *dtto* świerkowe I kl. 1 m^3 150·— do 170·—, *dtto* dębowe I kl. 1 m^3 260·— do 280·—, *dtto* dębowe II kl. 1 m^3 200·—. *Brusy* sosnowe i świerkowe 1 m^3 170·—. Deski i brusy jasionowe 250·—, Brusy bukowe 130·—. *Klej* (loco Lwów) 1 *kg* 3·00. *Listwy* przyścienne dębowe 1 *mb* n. b. 0·48. *Deszczułki* dęb. I kl. 1 m^2 n. b. 11·55, *dtto* II kl. n. b. 10·50, (bez układ.). *Okno* podw. 8-mio skrzydł. z futr. zamykane do wewnątrz na budynku z dopasow. mierzone w świetle futryny 1 m^2 n. b. 48·—. *Skrzydło drzwiowe* sosnow. lub świerk. z drzewa grub. 52 m/m 1 m^2 n. b. 30·—, *dtto* 40 m/m grub. 26·—. *Futryna* $^8/_{15}$ *cm, mb.* n. b. 4·00, *dtto* $^8/_{10}$ *cm, mb.* 3·50. *Opaska drzwiowa* do 15 *cm* szeroka *mb.* n. b. od 3·— do 4·— zależnie od zdob. i grub. *Szpalet* do drzwi z drzewa 40 m/m 1 m^2 n. b. 20·—, *rama do szpaletu* $^5/_{10}$ *cm* n. b. *mb.* 3·00, *drzwi szpongowe* z drzewa 40 m/m grub. 1 m^2 n. b. 20·—.

H. Do okucia okien i drzwi.

Zatrzask wiatrowy 1 szt. —·75. *Haczek* wiatrowy 25 *cm* 1 szt. —·55. *Guzik* ochronny mosiężny 1 szt. —·70. *Zakrętka* z konikiem gałka mosiężna 1 szt. —.36, *dtto* gałka żelazna —.26, *dtto* językowa półoliwka mos. 1 szt. 1·80, *dtto* kociagłówka oliwka mos. 1 szt. 2·60. *Paskwil* oliwka mos. 1 szt. 3·60. *Zamek* wpuszczany 1 szt. 3·60 do 5·—, *dtto* skrzynk. średni 1 szt. 5·—, *dtto* zatrzask. 1 szt. 2·80—3·—. *Listwa* deszczowa 1 *kg* —·74. *Zawiasy* Bommery Nr. 40 para 27·—, *dtto* pasowe 1 *kg* 1·10, *dtto* francuskie 1 szt. Nr. 10 —·25, Nr. 13 —·35, Nr. 16 —·70, Nr. 20 1·35. *Narożniki.* 100 szt. Nr. 3 4·25, Nr. 4 4·90, Nr. 5 5·25. *Zasówki* do okien gałka mosiężna para 2·30, *dtto* gałka żelazna 1·25. *Zasuwy* do drzwi wpuszczane para 1·80, *dtto* do bram wpuszczane para 6·00—14·00, *dtto* do drzwi na wierzch para 1·20—14·—. *Klamki* żelazne z szyldami para 2·30—7·00, *dtto* mosiężne z szyldami para 4·50—20·—.

I. Do robót szklarskich:

Szyby za 1 m^2 do okien grubości $^4/_4$ tj. około 2 m/m, w oryginalnych skrzyniach 4·45, *dtto* j. w. przy odbiorze pojedynczych szyb w miarę zapasów 5·35, *dtto* grubości $^6/_4$ tj. około 3 m/m w oryginalnych skrzyniach 8·—, *dtto* j. w. przy odbiorze pojedynczych szyb w miarę zapasów 9·60, *dtto* ornamentowe i katedralne białe oraz prążkowane 11·25, *dtto* j. w. kolorowe 13·25, *dtto* matowe 14·—. *Kit* pokostowy 1 *kg* 1·10, *dtto* miniowy 1 *kg* 1·50. Za cięcie szyb nieprostokątnych i prostokątnych liczy się odpowiednio do ryzyka i pracy.

a) Kwadraturę szkła oblicza się według norm fabrycznych tj. w parzystych centymetrach, *b)* przy oszkleniach okien nowych, wymiar w świetle futryny, *c)* przy oszkleniach okien starych, miara we felcu z doliczeniem 25% za odcinki, *d)* przy szybach nieprostokątnych podług największej powierzchni. *Oszklenia* tj. robocizna z dodaniem kitu i gwoździ w warsztacie własnym 1·80, *dtto* j. w. poza obrębem warsztatu 2·50. Uwaga: O ile strona dostarcza swoje własne szkło, to *oszklenie* oblicza się jak wyżej, jednak robotę wykonuje się bez gwarancji za szkło. Przy oszkleniach konstrukcji dachowej i okien żelaznych, oraz robotach wykonywanych na drabinie, jak również szyb lustrowych do portali, koszta robocizny podwyższają się odpowiednio do rodzaju i trudności wykonania tychże.

J. Do robót zduńskich:

Kafle kolorowe ciemne czeskie 1 szt. 1·80, *dtto* j. w. krajowe 1·—, *dtto* jasne 1·16, *dtto* kuchenne jasne 1·28, *dtto* kolorowe jasne czeskie 1 szt. 1·80, *dtto* j. w. krajowe 1·—, *dtto* białe czeskie 1 szt. 2·60, *dtto* Skawina 2·40—2·60. *Materjał z robocizną i z dodatkami* na budowie kafle krajowe jasne 2·25, ciemne 2·—, *dtto* czeskie 3·50, *dtto* białe Hardtmuth 5·20, Skawina 4·70. *Dzwiczki* poniklowane garn. 1 szt. od 15·— do 34·—. *Kociołek* biały z miedz. licem 1 szt. 25·50. *Ruszt* 1 *kg* —·55.

K. Do okucia kuchen i pieców:

Płyty kuchenne 100 *kg* 60·—. *Pieczarnik* zwykły 1 szt. 6·—, *dtto* lepszy 1 szt. od 8·50 do 13·—. *Kociołek* z blachy pocynk. 1 szt. 16·—. *Futerał* 1 szt. od 4·— do 8·—. *Opaska* kuchenna kuta 1 szt. 13·90, *dtto* prasowana 1 szt. od 3·— do 6·—. *Lufcik* kuchenny prasow. 1 szt. —·70. *Ruszt* lany $^{15}/_{21}$ 1 szt. 1·20. *Rura dymowa* 1 szt. 1·50 do 4·—, *dtto* z kolankiem i kluczem 1 szt. 4·—. *Wentylator* żaluzjowy 15×15 1 szt. 6·50, *dtto* 15×25 8·50, *dtto* 30×30 13·—. *Drzwiczki* blaszane kuchenne 1 szt. 1·70 do 3·50, *dtto* hermetyczne czarne garnitur 6·—, *dtto* poniklowane garnitur 15·—, *dtto* wyciorowe pojedyncze 1 szt. 2·60, *dtto* wyciorowe podw. 1 szt. 2·80.

L. Materjały żelazne (ceny za 100 *kg*).

Blacha pocynkowana 114·— do 116·—, *dtto* żelazna 75·— do 96·—. *Dźwigary* 45·—. *Żelazo* sztabowe 45·— (cena zasadnicza), *dtto* okrągłe ponad 13 m/m średn. 49·50, poniżej 13 m/m śred. 59·—, *dtto* fasonow. do okien 45·—. *Walcówka* w buntach 54·— (cena zasadnicza). *Kątówka* 45·— (cena zas.). *Drut* palony 75·— do 98·—. *Gwoździe* zwykłe 75·— do 85·—, *dtto* sufitowe 170·—, *dtto* papowe 130·—.

M. Materjały do różnych robót:

Papa izolacyjna Kuźnickiego wag. fabr. 2·25 i 1·85 1 m^2, *dtto* dachowa 7·— do 12·— za rulon 10 m^2. *Asfalt* sztuczny (netto) 100 *kg* 16·—, *dtto* naturalny 30·—, *Ter* gazowy 1 *kg* —·45, *Karbolineum* 1 *kg* —·45. *Gudron* naturalny „Trynidat“ 100 *kg* 75·—, *dtto* sztuczny 100 *kg* 40·—. *Płyty* izol. do fudamentów 5 m/m 1 m^2 1·80.

Cennik płac godzinowych

ustalonych z ważnością od dnia 22 sierpnia 1927 roku:

Płace godzinowe:

Murarz lub cieśla ukwalifikowany	maximum	1·50 zł.
„ „ „ „	minimum	1·10 „
Pomocnik	maximum	0·75 „
„	minimum	0·55 „
Kobieta lub chłopak		0·45 „

W przyszłości regulowanie cennika odbywać się będzie raz na miesiąc na podstawie komunikatów Komisji do badania zmian kosztów utrzymania Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie. (Od 22 sierpnia po koniec listopada 1927 plus wynosi 4·4%).

Wydawca: Stowarzyszenie przemysłowe budowniczych we Lwowie. Odpowiedzialny redaktor: Dr. Juljusz Stachy.

Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, ul. Lindego l. 4.

Wydawca: Stowarzyszenie przemysłowe budowniczych we Lwowie. Odpowiedzialny redaktor: Dr. Juljusz Stachy.

Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, ul. Lindego l. 4.